

Sallandse Heuvelrug

Nota van Antwoord

Ontwerp Provinciaal Inpassingsplan en plan-MER

Status: Vastgesteld
IMRO-idn: NL.IMRO.9923.ipSallHeuvelrug-va01

De Nota van Antwoord heeft betrekking op de zienswijzen die zijn ingediend op zowel het ontwerp Provinciaal InpassingsPlan (PIP) als het plan-MER. De Nota van Antwoord is opgesteld door de provincie Overijssel (als zijnde het bevoegd gezag) samen met de bestuurlijk trekker Staatsbosbeheer. Inhoudelijk heeft afstemming plaatsgevonden met de gemeenten Hellendoorn, Rijssen-Holten en Wierden.

Daarbij vindt in het gebiedsproces afstemming plaats met de partners LTO Noord, Natuurmonumenten, Waterschap Drents Overijsselse Vecht en Waterschap Vechtstromen.

Samen economisch sterker, met de kracht van de natuur

Overijssel is prachtig om te wonen, werken en recreëren. De komende jaren werken we samen aan het behoud en herstel van kwetsbare natuur en realiseren we nieuwe kansen voor de economie. De natuur heeft te lijden onder effecten van industrie, verkeer en landbouw, terwijl nieuwe economische ontwikkelingen worden beperkt om de natuur niet verder te belasten. Bewoners, belangenorganisaties en overheid hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de kwaliteit van het leefgebied van dieren en planten te verbeteren, voor nu en in de toekomst. Met maatwerk maken we de natuur veerkrachtig en weerbaar tegen invloeden van buiten, waardoor weer nieuwe economische kansen ontstaan. Tegelijkertijd pakken we de oorzaken van de schadelijke effecten bij de bron aan. Waar nodig wordt de bestemming en/of het gebruik gewijzigd en planologisch vastgelegd in een ruimtelijk plan.

De maatregelen kunnen effect hebben op de gronden in de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden. Samen met de grondeigenaren zorgen we voor een passende oplossing voor hun toekomst.

Meer informatie over de besluiten Natura 2000?

Kijk ook op: www.overijssel.nl/natura2000procedures

Of neem contact op via natura2000pip@overijssel.nl onder vermelding van het betreffende Natura 2000-gebied.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Terinzagelegging ontwerp Provinciaal InpassingsPlan (PIP) en plan-MER	4
1.1. Inleiding	4
1.2. Terinzagelegging	4
1.3. Leeswijzer en vervolgprocedure.....	5
2 Beantwoording zienswijzen	6
3 Colofon	46

1 *Terinzagelegging ontwerp Provinciaal Inpassingsplan (PIP) en plan-MER Sallandse Heuvelrug*

1.1. *Inleiding*

De Sallandse Heuvelrug is op 25 april 2013 aangewezen als Natura 2000-gebied. De Sallandse Heuvelrug is aangewezen als Natura 2000-gebied vanwege het bijzondere heidelandschap. De kwaliteit van de heide op de Sallandse Heuvelrug staat onder druk. En daarmee helaas ook de plant- en diersoorten die daarbij horen. Om de unieke kwaliteit van de natuur in het gebied te behouden en versterken zijn aanvullende ingrepen nodig. Het gebied wordt deels omgevormd van bos(stroken) naar open landschap, waardoor een insectenrijk foerageergebied voor diverse diersoorten ontstaat. Hiervoor worden verschillende stukken bos omgevormd om ruimte te maken voor heide en verbinding te maken met het omringende (voedselrijke) landschap. Ook worden bijvoorbeeld delen van het gebied extra gemaaid of begraaasd.

De natuurdoelen zijn vastgelegd in het Natura 2000-beheerplan en de gebiedsanalyse die is gemaakt in het kader van de Programmatische Aanpak Stokstof (PAS). Door de kwetsbare natuur te herstellen en versterken, ontstaat ruimte voor economische ontwikkeling. De maatregelen voor Sallandse Heuvelrug zijn uitgewerkt in inrichtingsplannen voor de Zunasche Heide en Helhuizen. Op 17 april 2018 hebben Gedeputeerde Staten de inrichtingsplannen Zunasche Heide en Helhuizen, het ontwerp-PIP Sallandse Heuvelrug, het plan-MER, Nota van Antwoord NRD en overige bijlagen vastgesteld.

Als de functie of het gebruik van de grond moet wijzigen om de natuurdoelen te halen, dan moet de bestemming of het gebruik ook worden gewijzigd naar een bestemming die die maatregelen mogelijk maakt. In de nieuwe bestemming staat de natuur voorop en niet meer het agrarische gebruik. Het Provinciaal Inpassingsplan Sallandse Heuvelrug zorgt dat deze nieuwe bestemming word vastgelegd. Zo kunnen op korte termijn maatregelen worden getroffen om de natuur te versterken.

In de PAS wordt uitgegaan van een snelle realisatie van de natuur, zodat op korte termijn voldoende ontwikkelingsruimte kan worden gecreëerd. Het PIP is één van de instrumenten. Op dit moment worden nog gesprekken gevoerd over mogelijke grondaankoop en grondruil.

Het PIP is een doorvertaling van de inrichtingsplannen en is opgesteld door de bestuurlijk trekker Staatsbosbeheer samen met de gemeenten Hellendoorn, Rijssen-Holten en Wierden en de provincie Overijssel. De inrichtingsplannen zijn opgesteld in nauwe samenwerking met LTO Noord, Natuurmonumenten, waterschap Drents Overijsselse Delta en het waterschap Vechtstromen.

1.2. *Terinzagelegging*

Het ontwerp-PIP en het plan-MER voor de Sallandse Heuvelrug hebben van 5 juni 2018 tot en met 16 juli 2018 ter inzage gelegen zowel digitaal via www.overijssel.nl/sallandseheuvelrug. Tevens was een inblikexemplaar beschikbaar op de volgende locaties:

- Het gemeentehuis van Hellendoorn, Willem-Alexanderstraat 7, 7442 MA NIJVERDAL
- Het gemeentehuis van Rijssen-Holten, Schild 1, 7461 DD RIJSSEN
- Het gemeentehuis van Wierden, Pouliestraat 3, 7642 EB WIERDEN
- Het provinciehuis van Overijssel, Luttenbergstraat 2, 8012 EE ZWOLLE

Op 13 juni 2018 heeft een inloopbijeenkomst plaatsgevonden voor alle geïnteresseerden.

Gedurende deze termijn zijn er 13 zienswijzen ontvangen. Er zijn geen inspraakreacties ontvangen van de adviseurs, bestuursorganen en andere partijen. Wel zijn er instemmingsreacties ontvangen van de gemeenten Rijssen-Holten en Hellendoorn.

1.3. Leeswijzer en vervolgprocedure

In hoofdstuk 2 van deze Nota van Antwoord zijn de zienswijzen samengevat en van antwoord voorzien. De zienswijzen zijn geanonimiseerd. Procedureel gezien betreft het zienswijzen die betrekking hebben op zowel het ontwerp-PIP als het plan-MER. De formele beantwoording vindt dan ook als zodanig plaats. Tevens is aangegeven in hoeverre de ontvangen reacties geleid hebben tot aanpassingen in het PIP en/of het plan-MER.

2 Beantwoording zienswijzen

Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 1			
A.	Bestemmingswijziging/beperking gebruiksmogelijkheden		
A.1	Het PIP voert wijzigingen door die inbreuk maken op het eigendomsrecht van mijn gronden, zonder dat daarmee het algemeen belang gediend is. Dit is onrechtmatig.	Op uw gronden worden maatregelen genomen om de kwetsbare natuur van het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug te herstellen en versterken. Door Natura 2000-doelen te realiseren, ontstaat weer ruimte voor economische ontwikkeling. Er kunnen dan bijvoorbeeld weer vergunningen worden afgegeven voor agrarische activiteiten. Dit zijn de redenen van het algemene belang. Als de functie of het gebruik van de grond wijzigt, dan wordt dit vastgelegd in een gemeentelijk bestemmingsplan of een Provinciaal Inpassingsplan (PIP). In de Wet ruimtelijke ordening staan regels over hoe bestemmingsplannen en PIP's tot stand komen en gewijzigd worden. Tijdens de procedure kunt u invloed uitoefenen. Dat heeft u gedaan door een zienswijze in te dienen. Naar aanleiding van uw zienswijze heeft er een grondruiling met u plaatsgevonden. Deze grondruiling is verwerkt in het PIP.	Ja
A.2	Het PIP wijzigt en beperkt het gebruik en de bestemming van bepaalde gebieden, primair vanwege bepaalde exotische fauna. Het lijkt er op dat specifieke dieren belangrijker zijn dan de belangen van de lokale bevolking.	In het kader van Natura 2000 zijn Europese afspraken gemaakt waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd. Voor het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug gelden specifieke instandhoudingsdoelen voor lokaal voorkomende habitatsoorten en habitattypen. In de reeds vastgestelde PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan staan de maatregelen beschreven ten behoeve van deze instandhoudingsdoelen. Deze maatregelen zijn er niet op gericht exoten te stimuleren, maar juist om de lokale dier- en plantensoorten te behouden in het gebied. Bij de uitwerking van de maatregelen in het gebiedsproces worden belangen van omwonenden meegenomen. Waar dit geen afbreukrisico vormt voor de instandhoudingsdoelen worden suggesties van omwonenden zoveel mogelijk in de plannen verwerkt.	Nee

A.3	Wij hebben al jarenlang vee, eerst koeien en later paarden. Wij hebben een schuur op onze grond laten bouwen. Het gaat bij ons om een klein gebied en de individuele nadelen zijn niet gerechtvaardigd.	De toelichting van het PIP beschrijft en motiveert waarom het project haalbaar is en het niet in strijd met een goede ruimtelijke ordening. In verband met een zorgvuldige besluitvorming zijn diverse milieuonderzoeken uitgevoerd. Zoals onder A.1 is vermeld is uw situatie, op grond van een grondruiling, in het PIP aangepast.	Ja
A.4	De bestemming is al 40 jaar niet gewijzigd. Het is ongeloofwaardig is dat nu ineens een wijziging noodzakelijk zou zijn. Ligt er een andere motivering aan ten grondslag die vooralsnog niet duidelijk is?	Zie A.1 .	Ja
A.5	Het is onduidelijk wat het voordeel is van de bestemmingswijziging en de beperking van de gebruiksmogelijkheden. Hoe zou u het vinden als uw eigendomsrecht ingeperkt wordt om het een of andere vogel beter te laten krijgen?	In het kader van Natura 2000 zijn Europese afspraken gemaakt waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd. Doelstelling van deze afspraken is de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. Ten aanzien van de beperking van het eigendomsrecht hebben wij als overheid een afweging te maken tussen verschillende belangen. In dit geval onder andere uw belang als grondeigenaar en het (algemeen) natuurbelang. Het voorliggende ontwerp-PIP vormt de weerslag van deze belangenafweging. Wij zijn van mening dat deze belangenafweging zorgvuldig tot stand is gekomen, waarbij zoveel mogelijk naar afstemming is gezocht met eigenaren en gebruikers. Uiteraard is het zo dat in een belangenafweging individuele belangen kunnen worden ingeperkt ten gunste van een groter maatschappelijk belang, in dit geval het herstellen van natuur. Eventuele schade als gevolg van de te nemen Natura 2000-maatregelen wordt vergoed. Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben hiervoor in oktober 2017 een speciale beleidsregel vastgesteld. Grondeigenaren ontvangen conform deze beleidsregel een vergoeding voor eventuele waardedaling van de grond en gemis aan inkomsten.	Nee
A.6	In welk opzicht is het algemeen belang gediend bij de in het PIP aangegeven wijze gebruik en/of bestemming?	De Sallandse Heuvelrug is op 25 april 2013 aangewezen als Natura 2000-gebied. De natuurdoelen zijn vastgelegd in het Natura 2000-beheerplan en de PAS-gebiedsanalyse. De herstelmaatregelen in en rondom de Sallandse Heuvelrug gaan er voor zorgen dat het in Nederland zeer zeldzaam geworden heidelandschap en de plant- en diersoorten die daarbij horen, behouden blijven en kunnen uitbreiden. De provincie Overijssel neemt in opdracht van het Rijk en Europa maatregelen om in deze gebieden de natuurwaarden te herstellen en te versterken, maar ook om economische ontwikkelingsruimte te creëren voor bijvoorbeeld landbouwbedrijven die willen uitbreiden of voor de industrie.	Nee

B.	Overig		
B.1	De Europese overheid - en daarmee tevens de landelijke (en provinciale) overheid - neemt voortdurend maatregelen die nadelig zijn voor boeren in het algemeen en ons in het bijzonder.	De opgave die in het PIP wordt geregeld gaat aan de ene kant om het herstellen en versterken van natuurwaarden, maar aan de andere kant juist ook om ruimte te maken voor het afgeven van vergunningen voor bijvoorbeeld agrarische activiteiten.	Nee
B.2	Mijns inziens zijn er andere redenen waardoor de insectenpopulatie en -diversiteit afnemen. Dit komt onder andere door het gebruik van insecticiden. Het is veel beter deze te verbieden. Tevens moet men ophouden met monoculturen. Door diversiteit op gecultiveerde gronden ontstaat op natuurlijke wijze minder schade aan gewassen.	Het PIP ziet toe op uitwerking van natuurdoelen die binnen het Natura 2000 gebied gerealiseerd kunnen worden, dus niet op doelen in het landelijk gebied buiten Natura 2000. In de algemene provinciale beleidsvorming worden negatieve effecten in het landelijk gebied wel meegenomen. De rijksoverheid is bevoegd om een verbod op insecticiden in te stellen. De provincie kan dit niet. Wel nemen wij kennis van uw standpunt.	Nee
B.3	Ons is expliciet de optie van ruilverkaveling aangegeven. Tijdens de inloopbijeenkomst op 13 juni 2018 wist men hier niets van.	Zie A.1 .	Ja
B.4	Er wordt op zeer onbetamelijke wijze gehandeld.	Voor elk Natura 2000-gebied is de opgave anders. Om de maatregelen zo zorgvuldig mogelijk uit te werken, is er voor elk (deel)gebied een eigen gebiedsproces gestart. De rentmeesters van de provincie Overijssel voeren de gesprekken de grondeigenaren of -gebruikers. Zo proberen we met u tot een (maatwerk)oplossing te komen. Daarnaast is er voor elk gebiedsproces een vertrouwenspersoon beschikbaar waarmee grondeigenaren of -gebruikers vrijuit en in vertrouwen kunnen klankborden over bijvoorbeeld de mogelijkheden of hun persoonlijke situatie in vertrouwen willen bespreken.	Nee
B.5	De EU heeft in het geheel geen inzicht in wat wel of niet van belang is in plaatselijke gebieden.	Het EU-beleid is op hoofdlijnen, die op nationaal en provinciaal niveau verder uitgewerkt worden. De herstelmaatregelen in en rondom de Natura 2000-gebieden worden in lokale gebiedsprocessen concreet uitgewerkt en vertaald naar de praktijk.	Nee
B.6	Ik maak bezwaar tegen het feit dat enkel wanneer er een officiële zienswijze wordt ingediend er de mogelijkheid van beroep blijft bestaan.	Het is in de Algemene wet bestuursrecht bepaald dat u beroep kunt instellen tegen een ruimtelijke plan als u eerder een zienswijze naar voren heeft gebracht. Iemand die geen zienswijze heeft ingediend, kan alleen beroep aantekenen tegen wijzigingen die in het vastgestelde PIP zijn aangebracht ten opzichte van het ontwerp-PIP.	Nee

Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
	Indiener 2		
C.	Korhoen		
C.1	Het MER moet ingaan op de vraag of het korhoender niet al uitgestorven is. Hoeveel van oorsprong Nederlandse korhoenders zijn er nog over? Hoeveel zijn er de afgelopen jaren uit Zweden geïmporteerd en hoeveel daarvan zijn er daar nog van over?	Het korhoen is aanwezig op de Sallandse Heuvelrug en daarmee niet uitgestorven in Nederland. De populatie wordt jaarlijks gemonitord. De voorgenomen maatregelen zijn gebaseerd op de opgave uit het Natura 2000-beheerplan en de PAS-gebiedsanalyse. De doelen, kansen, benodigde maatregelen en effectiviteit daarvan voor instandhouding van het Korhoen zijn hierin al beschreven. In het MER worden de achterliggende beleidsafwegingen niet herhaald, maar worden de effecten van het plan op relevante milieuaspecten getoetst. De onafhankelijke Commissie m.e.r. heeft in haar toetsingsadvies geconstateerd dat met dit MER voldoende milieu-informatie beschikbaar is voor een besluit over het inpassingsplan voor de natuurontwikkeling op en nabij de Sallandse Heuvelrug. Wel dient de conclusie in de effectbeoordelingstabel dat het project zeer positief bijdraagt aan het behalen van natuurdoelen genuanceerd te worden. Via een oplegnotitie bij het MER is de zeer positieve score voor het Korhoen aangepast naar een positieve score.	Nee
C.2	Het MER moet ingaan op: • situatie korhoenders bij autonome ontwikkelingen • milieueffecten bejaging van predatoren • milieueffecten alternatief scenario • milieueffecten bejaagde dieren en biologische keten. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	In het MER wordt het plan (het voorkeursalternatief) afgezet tegen de referentiesituatie met autonome ontwikkeling. Zoals bij C.1 vermeld bevat het MER voldoende milieu-informatie om een besluit te kunnen nemen over het PIP. Effectbepaling kan kwantitatief en kwalitatief (door middel van expert judgement). Bejaging wordt niet genoemd in het MER omdat dit niet behoort tot het plan waarvoor het PIP wordt opgesteld.	Nee
D.	Gebiedsbescherming: effectbeoordeling boskap		
D.1	Door boskap ontstaat mogelijk oppervlakteverlies en/of versnippering van leefgebied van kamsalamander, korhoen en roodborsttapuit. De conclusie van de natuurtoets lijkt haaks te staan op de voorgenomen maatregelen.	De opgave voor dit Natura 2000-gebied ligt vast in het onherroepelijke aanwijzingsbesluit dat door het Rijk is genomen. In de PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan voor de Sallandse Heuvelrug staan de maatregelen om deze natuurdoelen te realiseren. Het beheerplan is in augustus 2016 onherroepelijk geworden. De PAS-gebiedsanalyse is geactualiseerd op 31 oktober 2017. Dit is voor ons uitgangspunt voor het plan. Voor de beoordeling van mogelijk significant negatieve effecten op de soorten	Nee

		kamsalamander, roodborsttappuit en korhoen ten gevolge van boskap zijn zowel een voortoets als een natuurtoets uitgevoerd. De conclusie van de onderzoeken luidt dat de bosomvorming niet leidt tot (significant) negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelstellingen, mits bij de uitvoering van de maatregelen wordt gewerkt met een ecologisch werkprotocol.	
D.2	Het MER moet ingaan op: • situatie voor bovengenoemde dieren bij autonome ontwikkelingen • milieueffecten van de boskap voor deze dieren • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	In het MER zijn de milieugevolgen voor zowel de gebruiksfase als de aanlegfase (tijdelijk) van het plan in beeld gebracht. Hierbij is ook het effect meegewogen op beschermde soorten. Zoals bij C.1 vermeld bevat het MER voldoende milieu-informatie om een besluit te kunnen nemen over het PIP. Effectbepaling kan kwantitatief en kwalitatief door middel van expert judgement.	Nee
E. Hydrologische situatie			
E.1	De gevolgen voor de nabij gelegen drinkwatervoorziening zijn onduidelijk. Het MER moet ingaan op: • huidige (drink)waterhuishouding • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • werkelijke milieueffecten bij vernatting heide • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	De waterhuishoudkundige inrichtingsmaatregelen zijn gericht op lokale vernatting van de Zunasche Heide. De effecten hiervan op het grondwater zijn doorgerekend in het hydrologisch onderzoek dat als bijlage bij het inrichtingsplan voor de Zunasche Heide is opgenomen. Bij het hydrologisch onderzoek zijn tevens de specifieke lokale kenmerken van het gebied meegenomen, zoals bodemsamenstelling, hoogte en doorlatendheid. Effecten van de waterhuishoudkundige inrichtingsmaatregelen op de veel verder weg gelegen drinkwaterwinningen zijn niet te verwachten. Er zijn op dit moment geen concrete plannen om de drinkwaterwinningen op de Sallandse Heuvelrug aan te passen. Daarom is dit onderwerp niet opgenomen in het MER.	Nee
E.2	Door de boskap kan het grondwater niet meer worden vastgehouden. Het water zal afstromen. Het MER moet ingaan op: • gevolgen voor de afstroming van water voor natuur en bewoning • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • werkelijke milieueffecten als gevolg van de ontbossing • milieueffecten bij een alternatief scenario.	Hoofdstuk 7 van het MER beschrijft de effecten op bodem en water. Uit algemeen onderzoek (zoals bijvoorbeeld Handboek Herstel van natte en vochtige ecosystemen, J. Runhaar, C. Maas e.a.. NOV-rapport nummer 9-2, RIZA, Lelystad, maart 2000) blijkt dat boskap tot vernatting van het gebied leidt. Het beoogde effect van de bosomvorming is onder andere het realiseren van een overgang van hoge, droge arme grond naar lage, natte, rijke grond. Zoals bij C.1 vermeld bevat het MER voldoende milieu-informatie om een besluit te kunnen nemen over het PIP.	Nee

	De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.		
F.	Habitatype droge heiden		
F.1	De zuurgraad voor het habitatype droge heiden is relatief laag. Metingen van de zuurgraad zijn niet voorhanden. Het MER moet ingaan op: • zuurgraad per deeloppervlak • resultaten per deeloppervlak van eerdere verbetermaatregelen • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • werkelijke milieueffecten bij toediening van steenmeel/kalk • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Voor het PAS zijn op landelijk niveau herstelstrategieën voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden opgesteld. Deze staan op de website https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=achtergronddocumenten. Bekalken is een bewezen herstelmaatregel om bodemverzuring op heideterreinen tegen te gaan. De herstelmaatregelen zijn gebaseerd op de herstelstrategie voor het habitatype droge heiden. Uit onderzoek blijkt dat de heide en de ondergrond op de Sallandse Heuvelrug ernstig verzuurd zijn (Bohnen-Verbaarschot, Evi & Weijters, Maaïke & Nijssen, Marijn & Vogels, Joost & Bergsma, Huig & Bobbink, Roland. (2017). <i>"Duurzaam herstel van het Sallandse heidesysteem door toediening van steenmeel: Verkennen van de mogelijkheden en opstellen plan van aanpak"</i>. 10.13140/RG.2.2.29826.99524). In deze onderzoeksrapportage staat (en is ook SMART gemaakt) wat de effecten zijn van het toedienen van steenmeel en kalk. Andere herstelmaatregelen dan wel - strategieën zijn er niet op dit moment. Daar kunnen dan ook geen uitspraken over worden gedaan.	Nee
F.2	De lange termijn effecten van maatregelen voor het habitatype droge heiden zijn onduidelijk. De overheid beheert het gebied al sinds jaren, telkens weer met andere maatregelen. Het MER moet ingaan op: • mislukte eerdere maatregelen in het gebied • daaruit te trekken lessen • keuze voor toekomstige beheerpartijen • effectiviteit en werkelijke milieueffecten van de maatregelen • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Voor het natuurgebied is een langetermijnvisie opgesteld en vastgelegd. Om deze visie te kunnen realiseren zijn maatregelen nodig. Die worden uitgevoerd op basis van de best mogelijke inzichten. Door voortschrijdend inzicht kunnen de maatregelen veranderen. Het kan gebeuren dat op basis van nieuwe wetenschappelijke kennis maatregelen uit het verleden nu niet meer toegepast worden. Een voorbeeld daarvan is het grootschalig plaggen. Dit werd eerder veelvuldig uitgevoerd. Inmiddels zijn daar negatieve effecten van bekend. De voorgenomen maatregelen zijn nagenoeg allemaal bewezen maatregelen waarvan de effecten ook bekend zijn. Het is echter niet uit te sluiten dat door bepaalde omstandigheden (bijvoorbeeld het klimaat of plagen) effecten anders kunnen zijn dan voorspeld.	Nee

G.	CO₂-opvang		
G.1	In de Nota van Antwoord op de NRD Sallandse Heuvelrug is de provincie Overijssel intern verdeeld over de vraag of CO ₂ een aandachtspunt is of niet.	De uitstoot van CO ₂ is een aandachtspunt en komt in het MER aan de orde in paragraaf 7.4, onder het thema klimaat en duurzaamheid.	Nee
G.2	De provincie Overijssel suggereert in de Nota van Antwoord op de NRD Sallandse Heuvelrug dat de werkelijke milieueffecten bij de geplande boskap niet in dezelfde mate worden gecompenseerd door aanplant elders.	Dit is niet het geval. Voor bosomvorming ten gunste van een habitatype dan wel doelsoort geldt een bovenwettelijke vrijstelling van de herplantplicht. Hierdoor is compensatie niet aan de orde.	Nee
G.3	Er is een spanningsveld tussen afspraken van de Nederlandse overheid inzake CO ₂ en de nu voorgestelde maatregelen in de Helhuizen. De provincie Overijssel kan en mag niet de verantwoordelijkheid voor een bijdrage aan de verdragen van Parijs en Kyoto afschuiven op de rest van Nederland.	CO ₂ -opvang is niet de doelstelling van deze opgave. In het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug staat de versterking van biodiversiteit voorop. De bomen worden gekapt voor het herstel van de heide. Het landschap om de kaplocaties heen willen we versterken. Daarnaast kijken we op nationale schaal naar de ontwikkeling en instandhouding van het totale bosareaal.	Nee
G.4	Het MER moet ingaan op: • huidige CO₂-opvang • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • werkelijke milieueffecten bij de voorgenomen boskap • milieueffecten bij een alternatief scenario. Neem hierbij het advies van de Raad voor de Leefomgeving mee over de grootte van de veestapel in relatie tot de reeds weggegeven ontwikkelruimte. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Zoals bij G.3 is aangegeven is CO ₂ -opvang niet de doelstelling van deze opgave. Van ons plan hebben wij de milieueffecten bepaald.	Nee
H.	Overig		
H.1	De precieze locaties voor het vlakvormig maaien zijn nog niet bekend. Maatregellocaties kunnen overlap vertonen met verscheidene habitatypes en/of leefgebied van habitat- en	Met vlakvormig maaien worden lokaal kleine oppervlaktes heide gemaaid. Hierdoor blijft er altijd voldoende geschikt habitat aanwezig voor soorten die op dat moment van het stukje heide gebruik maken. Hierdoor is er geen significant negatief effect op het leefgebied van deze soorten. De exacte maailocaties zijn daarom niet relevant voor beoordeling in het MER.	Nee

	vogelrichtlijnsoorten. Het MER moet ingaan op: • situatie van de bedoelde habitattypes • leefgebied van bedoelde habitat- en vogelrichtlijnsoorten • milieueffecten van de gekozen maatregelen • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.		
H.2	In de te kappen bosgebieden kunnen nest- en leefplaatsen van sperwer, buizerd, wespandief, havik, eekhoorn, das, boommarter, vleermuis, hazelworm en levendbarende hagedis aanwezig zijn. Ree, vos, fazant, konijn en vele andere dieren gebruiken het bos als foerageergebied. Het MER moet ingaan op: • situatie voor de genoemde dieren (in relatie tot het telkenmale uitzetten van geïmporteerde korhoenders) bij autonome ontwikkelingen • milieueffecten van de boskap voor al deze dieren • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	In het MER zijn de milieugevolgen van het plan in beeld gebracht voor zowel de gebruiksfase als de aanlegfase (tijdelijk). Hierbij is ook het effect meegewogen op beschermde soorten. Zoals bij C.1 vermeld bevat het MER voldoende milieu-informatie om een besluit te kunnen nemen over het PIP. Effectbepaling kan kwantitatief en kwalitatief door middel van expert judgement. Voor de beoordeling van mogelijk significant negatieve effecten op de soorten kamsalamander, roodborsttapuit en korhoen ten gevolge van boskap zijn zowel een voortoets als een natuurtoets uitgevoerd. De conclusie van de onderzoeken luidt dat de bosomvorming niet leidt tot (significant) negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelstellingen, mits bij de uitvoering van de maatregelen wordt gewerkt met een ecologisch werkprotocol.	Nee
H.3	Het MER moet ingaan op: • huidige toeristische situatie • milieueffecten van de gekozen toekomstige routestructuren • milieueffecten bij een alternatief scenario • milieueffecten van optimale natuurbeleving.	Het MER toetst de milieueffecten van het plan waarvoor het PIP wordt opgesteld. Hierin is ook gekeken naar veranderende reactieve voorzieningen zoals routestructuren. Zoals bij C.1 vermeld bevat het MER voldoende milieu-informatie om een besluit te kunnen nemen over het PIP.	Nee

	De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.		
H.4	Het MER moet ingaan op: • huidige stikstofbelasting • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • milieueffecten bij verlies aan bos ten gunste van heide • milieueffecten bij een alternatief scenario • milieueffecten als gevolg van de extra gecreëerde overgangen tussen bos en lage vegetatie. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Wettelijk gezien is het noodzakelijk om de stikstofdepositie als gevolg van de uitvoering van het plan te toetsen. De totale effecten van stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug staan beschreven in de PAS-gebiedsanalyse. Daaruit komt ook de vrijstelling voort van projecten van minder dan 35 mol/ha per jaar. Op pagina 118 van het MER is beschreven dat dit plan ruim binnen deze vrijstellingsgrens blijft, waardoor geen significante effect op stikstofgevoelige habitattypen verwacht wordt.	Nee
H.5	Gelet op de maatregelen aan de westkant van de Sallandse Heuvelrug om de reeds weggeven depositieruimte te compenseren, de uitspraken van de Raad van State en de nog te verwachten antwoorden van het Europese Hof, moet het MER ingaan op: • gevolgen (al of niet onomkeerbaar) van de in de eerste PAS-periode uitgegeven ontwikkelruimte • milieueffecten bij uitblijven en aanwending van de bufferruimte (zowel in geval van autonome ontwikkeling als in geval van verlies aan bos ten gunste van heide) • milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Het is juist dat de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State prejudiciële vragen aan het Europese Hof van Justitie heeft gesteld over het PAS. De Advocaat-Generaal bij het Hof van Justitie heeft inmiddels advies uitgebracht. Het Hof van Justitie zal op 7 november 2018 uitspraak doen. Daarna zal de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak doen in alle beroepen over het PAS die nu worden aangehouden. Als de uitspraak van het Hof van Justitie er is zal er op landelijk niveau worden bekeken welke consequenties deze heeft. Indien dit op gebiedsniveau gevolgen heeft dan werkt de provincie Overijssel dit uit. Overigens geldt voor het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug dat de 60%-grens niet is overschreden. Voor Sallandse Heuvelrug kan daarom de lijn van de Raad van State (uit de uitspraak van 17 mei 2017) gehanteerd worden dat er geen sprake is van onomkeerbare gevolgen als gevolg van de uitgegeven ontwikkelingsruimte. Voor de realisatie van de maatregelen uit het PIP wordt geen gebruik gemaakt van de ontwikkelruimte.	Nee
H.6	Hoe positief was dan het effect van heide-uitbreiding en beheer in de afgelopen 30 jaar op de korhoenders? Het MER moet ingaan op:	De daling van het aantal korhoenders is te wijten aan de verzuring van de bodem. Hierdoor is het insectenleven sterk afgenomen. Er vindt geen natuurlijke aanwas plaats van het aantal korhoenders. Door natuurlijke sterfte als gevolg van predatie en leeftijd is de populatie korhoenders gedaald.	Nee

	• huidige situatie korhoen • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • werkelijke milieueffecten op de korhoenders bij uitbreiding van de heide • milieueffecten bij een alternatief scenario • voorgestelde maatregelen rond genetische verarming • predatiedruk door andere diersoorten • verstoring door mensen • milieueffecten op de aanwezige dieren (zie ook H.2). De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Zoals bij C.1 vermeld is volgens de Commissie m.e.r. voldoende milieu-informatie aanwezig om een besluit te kunnen nemen over het PIP. Wel dient de conclusie in de effectbeoordelingstabel dat het project zeer positief bijdraagt aan het behalen van natuurdoelen genuanceerd te worden. Via een oplegnotitie bij het MER is de zeer positieve score voor het korhoen aangepast naar een positieve score.	
H.7	In de plannen wordt niet ingegaan op de aerodynamische gevolgen van de kap voor bewoners, stabiliteit van de resterende bomen/struiken, uitdroging van de grond als gevolg van föhn-effecten e.d.. Het MER moet ingaan op: • aerodynamische gevolgen bij verschillende windrichtingen • milieueffecten bij autonome ontwikkeling • werkelijke milieueffecten • de milieueffecten bij een alternatief scenario. De effecten kunnen slechts worden bepaald, indien ze concreet meetbaar (SMART) worden geformuleerd.	Zoals bij C.1 vermeld bevat het MER voldoende milieu-informatie om een besluit te kunnen nemen over het PIP. Effectbepaling kan kwantitatief en kwalitatief (door middel van expert judgement). Het MER toetst de milieueffecten van het plan waarvoor het PIP wordt opgesteld. Voor windeffecten op omliggende woningen is bij het opstellen van de landschapsschets rekening gehouden. Deze wordt in het verdere proces uitgewerkt tot een definitief ontwerp. Hierover zal te zijner tijd gecommuniceerd worden. Dit aspect valt verder buiten het PIP en wordt derhalve niet meegenomen in dit MER.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
	Indiener 3		
I.	Eerder ingediende zienswijze		
I.1	De eerder ingediende zienswijze op de NRD is behandeld maar er is feitelijk tot	Uit onder andere de zienswijzen die op de NRD zijn ingediend bleek dat de omgeving zich onvoldoende betrokken voelde. Mede naar aanleiding hiervan is de communicatie	Nee

	niets mee gedaan.	naar de omgeving geïntensiveerd. Zo vinden sinds januari 2018 met regelmaat spreekuren plaats en heeft op 29 januari 2018 een extra informatiebijeenkomst plaatsgevonden. Daarnaast is een Landschapsatelier georganiseerd, waarbij een landschapsschets is gerealiseerd voor de Zunasche Heide. Deze schets is in overleg met de omwonenden vormgegeven. Voor een groot deel hebben de betrokkenen hun suggesties teruggezien in de schets. De voorstellen die afbreuk doen aan de natuurdoelstellingen zijn niet overgenomen. Tijdens de inloopbijeenkomst op 13 juni 2018 kregen de bezoekers hierover terugkoppeling. Bij de verdere uitwerking van de maatregelen loopt de afstemming met betrokken grondeigenaren en omwonenden door. De terreinbeheerders hebben in juni 2018 wandelexcursies georganiseerd, maar doen dat ook daarna met regelmaat. De rentmeesters hebben vervolgspraken met de grondeigenaren met wie nog geen overeenkomst is gesloten.	
I.2	De eerder ingediende zienswijze wordt herhaald en nogmaals ingediend.	Korthedshalve verwijzen wij naar de beantwoording zoals opgenomen in de Nota van Antwoord op de NRD.	Nee
J.	Wandel- en/of fietspad		
J.1	Het perceel Hellendoorn AD 168 is ingetekend als natuurgebied met een wandel- en/of fietspad er overheen. Zolang er met de provincie Overijssel geen overeenstemming is over dit perceel verlenen wij geen medewerking aan de realisatie van wandel- en/of fietspad.	In het PIP heeft dit perceel de natuurbestemming gekregen. Binnen deze bestemming is het mogelijk om wandel- en of fietspaden aangelegd kunnen worden. Zolang er geen overeenstemming met u is, zal het pad niet worden aangelegd.	Nee
J.2	Wij maken bezwaar tegen de aanvraag omgevingsvergunning voor de realisatie van een wandel- en/of fietspad over het perceel Hellendoorn AD 168.	Zie 1.1 . U kunt in deze PIP-procedure geen bezwaar maken tegen de aanvraag van de omgevingsvergunning. Hiervoor dient u in die betreffende procedure bij de gemeente Hellendoorn een bezwaar in te dienen.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
	Indiener 4		
K.	Oorzaken en maatregelen		
K.1	Om maatregelen te nemen zodat de natuur zich kan herstellen is het in de eerste plaats van belang om de oorzaken van de teloorgang weg te nemen. Als oorzaken niet gecombineerd worden aangepakt hebben andere maatregelen geen zin. De overheid wil niet ingrijpen in de	Via het Programma Aanpak Stikstof (PAS) geeft Nederland invulling aan een groot deel van onze Europese verplichting. Door de Natura 2000-doelen te realiseren, ontstaat weer ruimte voor economische ontwikkeling. Het PAS steunt op twee pijlers om de natuurdoelen van Natura 2000 zeker te stellen: 1. Het blijvend laten dalen van de stikstofdepositie door het nemen van maatregelen aan de bron 2. Het uitvoeren van herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige natuur	Nee

	industrie, het verkeer op de weg en in de lucht, noch in de landbouw.	De grootste bron van stikstof in natuurgebieden is de veehouderij door uitstoot van ammoniak (NH ₃). Daarnaast dragen de sectoren verkeer en vervoer (inclusief scheepvaart) en industrie bij door uitstoot van stikstofoxiden (NO _x). Sinds de jaren 80 is de emissie en daarmee ook de depositie van stikstof in Nederland met meer dan 50% gedaald. Dit is het resultaat van nationaal, provinciaal en Europees beleid en de inspanningen van het bedrijfsleven om de uitstoot aan de bron te verminderen. De daling zal zich naar verwachting de komende jaren voortzetten, zij het wat minder snel. Hiervoor staat het Rijk aan de lat.	
K.2	De verdroging van het gebied komt vooral door de drinkwateronttrekking. De sprengen zijn weg en komen nooit weer terug, ook al zou de drinkwaterwinning vandaag nog stoppen.	Voor een drinkwateronttrekking geldt een vergunningplicht. Tijdens de vergunningprocedure worden effecten meegewogen. Deze drinkwateronttrekking is geen onderdeel van dit PIP.	Nee
K.3	De provincie en de gemeente hebben in 2017 willens en wetens meegewerkt aan de omvorming van ca. een halve hectare bos tot cultuurgrond.	Uit navraag blijkt dat het de locatie Molenweg 16-18 betreft. Deze locatie, voormalige pakhuis met recreatieterrein, is herontwikkeld met toepassing van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. De gemeente Hellendoorn heeft hiervoor een bestemmingsplan in procedure gebracht dat in het kader van het vooroverleg aan de provincie Overijssel is aangeboden. Op het ontwerp-bestemmingsplan zijn destijds geen zienswijzen ingediend. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk.	Nee
K.4	Het areaal bos heeft de problemen niet veroorzaakt. Het verkleinen ervan zal ze ook niet oplossen.	Het bos rond het heidegebied vormt een barrière voor de verspreiding van heidesoorten. Door de openheid van het landschap zoals deze van oudsher aanwezig was (zie historische kaarten) gedeeltelijk te herstellen ontstaat een meer gevarieerd heidelandschap met een aantal open verbindingen naar het achterland. Dit vergroot het migratiepotentieel voor.	Nee
L.	Ontwikkeling heide		
L.1	Het gaat slechts tegen grote inspanning lukken om heide in de plaats van bos en houtwallen te krijgen en al helemaal geen heide met geschikt voedsel voor korhoenders.	Door bos op logische (afhankelijk van de bodemopbouw) plekken te verwijderen kan heide ontstaan. Op veel natuurterreinen in Nederland vindt de successie naar bos versneld plaats vanwege gebrek aan natuurlijke dynamiek. Om de natuurlijke variatie en bijbehorende diversiteit aan soorten en landschapstypen te behouden, is het nodig om een beheer te voeren waarbij op sommige plaatsen de successie wordt teruggezet. Het zal een grote inspanning vergen om dit heidegebied in stand te houden en niet weer in bos te laten veranderen. Heide is een cultuurlandschap waarbij continu beheer noodzakelijk is. Om de heide ook weer geschikt te krijgen voor het Korhoen is het noodzakelijk dat er maatregelen worden genomen om de zuurgraad en de mineralentoestand van de bodem te verbeteren. Dit kan door het toepassen van steenmeel.	Nee
L.3	Door terugzetten van de successie op bestaande heide is de kans dat nieuwe heide ontwikkelt aanzienlijk groter dan op bosgrond.	Voor het PAS zijn op landelijk niveau herstelstrategieën voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden opgesteld. Deze staan op de website https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=achtergronddocumenten .	Nee

		In de herstelstrategie voor droge heide staat dat de beste mogelijkheden om op nieuwe plaatsen droge heiden te ontwikkelen over in het algemeen in droge heidebebossingen liggen. Tenzij deze plekken destijds diep zijn geploegd en/of bemest, zijn de ecologische vereisten voor het habitatype hier naar verhouding meestal weinig veranderd, in tegenstelling tot landbouwgronden die voor nieuwe natuur worden verworven. Door het verwijderen van het bos en de strooisellaag kan vrij eenvoudig areaaluitbreiding van droge heide worden gerealiseerd.	
M.	Uitsterven korhoen		
M.1	Vanwege alleen al inteelt is het voor 99% uitgesloten dat het oorspronkelijke korhoen te redden is. Dat was al zo na het verdwijnen van het laatste korhoen in het Wierdense veld.	Op dit moment wordt jaarlijks een klein aantal korhoenders uit een Zweedse populatie bij geplaatst om de minimale populatie in stand te houden. De korhoenders uit Nederland en Zweden behoren genetisch tot dezelfde soort. Het gaat dus niet om een andere soort. Tevens lost het bijplaatsen het probleem op van de genetische verarming door inteelt.	Nee
M.2	Kruisen met exoten is natuurvervalsing. Het is uitkijken met exoten, zoals de ontwikkeling van de Amerikaanse Vogelkers.	De Natura 2000- maatregelen zijn er niet op gericht exoten te stimuleren, maar juist om de lokale dier- en plantensoorten te behouden in het gebied. De bijplaatsing van Zweedse korhoenders dient om de populatie en de genetische variatie te vergroten.	Nee
M.3	De natuur staat niet stil. Soorten gaan, andere soorten komen. Zeker als de mens zo door blijft gaan met de leefomgeving als de laatste decennia.	In het kader van Natura 2000 zijn Europese afspraken gemaakt waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd. Voor het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug gelden specifieke instandhoudingsdoelen voor lokaal voorkomende habitatsoorten en habitattypen. De provincie Overijssel heeft de opgave gekregen om voor deze soorten en typen zodanig leefgebied in stand te houden of te herstellen dat qua oppervlakte en kwaliteit voldoende draagvlak geboden wordt om een gezonde populatie te handhaven.	Nee
N.	Voorbeeldwerking		
N.1	De voorgenomen kap van bos en houtwallen is een slecht voorbeeld voor kinderen. Voor particulieren gelden een kapverbod en een herplantplicht, maar niet voor de overheid. De voorgenomen kap is een slecht voorbeeld voor de hele wereld. Het kappen van bos voor bijvoorbeeld sojaplantages wordt veroordeeld. De overheid gebruikt alleen FSC-gecertificeerd hout uit duurzaam beheerde bossen. De overheid vindt dus wel dat bossen op een duurzame wijze beheerd moeten worden, maar nu even niet.	Het kappen van bomen en houtwallen in het kader van natuurherstel lijkt met elkaar in tegenspraak. Het gaat hier om duurzaam herstel van het Sallandse heidesysteem. De bosvorming maakt deel uit van een totaalpakket aan maatregelen dat uiteindelijk moet resulteren in het behoud van typische heidesoorten. Wij vinden het kappen van bomen ten behoeve van de aanleg van sojaplantages niet vergelijkbaar en van een andere orde dan in het voorgenomen plan. Bij soja gaat het om de grootschalige kap van (oer)bossen, daar is hier geen sprake van. Bovendien wordt er een ander doel mee beoogd: bij soja gaat het primair om het economisch belang, terwijl er hier sprake is van het duurzaam herstellen van natuur. De kap van bomen gebeurt binnen de wettelijke kaders die hierop van toepassing zijn. De Boswet is per 1 januari 2017 opgegaan in de Wet natuurbescherming. Om natuurontwikkeling niet te belemmeren maar juist te bevorderen heeft de wetgever ervoor gekozen om in de Wet natuurbescherming enkele uitzonderingen op te nemen op de meld- en herplantplicht. Bij de inrichting van Natura 2000-gebieden geldt een vrijstelling van de herplantplicht (artikel 4.4 van de Wet natuurbescherming). Bij de Zunasche Heide en Helhuizen worden bomen gekapt voor het herstel van de	Nee

		heide. Het landschap er om heen, aan de randen van het gebied, willen we versterken. Daarnaast kijken we op nationale schaal naar de ontwikkeling en instandhouding van het totale bosareaal. Overigens worden elders in de provincie maatregelen uitgevoerd waardoor veenmoerassen kunnen ontstaan die veel CO ₂ vasthouden.	
O.	Gevolgen kap		
O.1	Kale grond werkt verdroging in de hand. Bosgrond legt water vast en houdt de verdamping tegen, mede omdat wind en zon getemperd worden.	Zie E.2.	Nee
O.2	De aanwezige natuurwaarden, zoals de bosbodem, gaan verloren.	Bij het opstellen van de maatregelen in de PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan en de uitwerking daarvan in het inrichtingsplan en het PIP is zorgvuldig omgegaan met de afweging tussen natuurwaarden. Uit de toetsing aan de Wet natuurbescherming en het MER komt naar voren dat deze afweging inderdaad op een zorgvuldige manier is gemaakt en dat de positieve effecten vanuit het systeemherstel netto leiden tot verhoging van de natuur- en landschapswaarden in het gebied.	Nee
O.3	De aanwezige landschapswaarde gaat verloren.	Met de uitvoering van de maatregelen wordt een deel van de openheid hersteld die van oudsher op en rond de Sallandse Heuvelrug aanwezig was. Naast de biodiversiteitsdoelen wordt ook rekening gehouden met de landschapshistorie (bijvoorbeeld aan de hand van historische kaarten) en landschappelijke waarden van het gebied.	Nee
O.4	Leefgebied van veel diersoorten en andere organismen gaat verloren.	Voor de beoordeling van mogelijk significant negatieve effecten op de soorten kamsalamander, roodborsttapuit en korhoen ten gevolge van boskap zijn zowel een voortoets als een natuurtoets uitgevoerd. De conclusie van de onderzoeken luidt dat de bosomvorming niet leidt tot (significant) negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelstellingen, mits bij de uitvoering van de maatregelen wordt gewerkt met een ecologisch werkprotocol. Daarnaast beschermt Natura 2000 leefgebieden en soorten die op Europese schaal in hun voortbestaan worden bedreigd. Daarbij worden soms algemeen voorkomende leefgebieden en soorten benadeeld, ten gunste van leefgebieden en soorten die in heel Europa onder druk staan. In dit geval wordt het algemeen voorkomende leefgebied dennenbos met soorten als koolmees en buizerd benadeeld, ten gunste van zeldzame natte en droge heide met sterk bedreigde soorten als het korhoen en de klokjesgentiaan.	Nee
P.	Versterken toerisme		
P.1	Het is maar de vraag of deze doelstelling van het plan gaat lukken. Heide is een paar maanden per jaar mooi maar gaat geleidelijk achteruit in schoonheid. Bos is het hele jaar door aantrekkelijk en wordt elk jaar mooier.	Dit is een persoonlijke interpretatie. Wij nemen kennis van uw standpunt.	Nee

P.2	De weersomstandigheden zijn geschikter om in een bos te recreëren dan op de heide.	Dit is een persoonlijke interpretatie. Wij nemen kennis van uw standpunt.	Nee
P.3	Als het korhoen het overleeft, dan zal de toegang tot het gebied verboden worden.	Het korhoen leeft al zeer lang op de Sallandse Heuvelrug. Het gebied is altijd al opgesteld geweest voor het publiek en dit zal niet veranderen. Wel is nu tijdens het broedseizoen een deel van het heidegebied afgesloten voor recreatief medegebruik, zodat hier de rust voor vogels kan worden gegarandeerd. Ook dit zal niet veranderen. Het deel aan de oostkant van de Sallandse Heuvelrug waar met het realiseren van een verbindingszone de heide wordt uitgebreid, blijft toegankelijk voor recreatief medegebruik. Vanwege de ecologische doelstellingen kan het zijn dat bestaande paden worden verlegd.	Nee
P.4	Er moeten hier geen toestanden ontstaan zoals in Giethoorn.	De maatregelen uit dit plan hebben niet tot doel om de recreatie te versterken.	Nee
P.5	De Sallandse Heuvelrug had nooit de status van Nationaal Park moeten krijgen. Dat is begonnen met het graven van een grote vijver die niet in het gebied past.	Uit navraag blijkt dat het de vijver betreft tussen de Bathmenerweg en de Van Heekweg. Deze vijver was geen reden voor de toekenning van de status van Nationaal Park. Dat de Sallandse Heuvelrug nooit deze status had moeten krijgen is een persoonlijke interpretatie. Wij nemen kennis van uw standpunt.	Nee
Q.	Andere inzet financiële middelen		
Q.1	De financiële middelen kunnen beter ingezet worden voor afrastering, zodat de dieren die in het gebied thuishoren niet doordringen tot cultuurgrond. Dit komt de acceptatie van wolven, dassen en wilde varkens ten goede.	In het vastgestelde inrichtingsplan van Tauw is een tabel opgenomen met de maatregelen 1e PAS periode voor de Zunasche Heide. Dit betreft maatregel 7c, 7d en A. Bij de derde maatregel (A) staat als omschrijving / doel: Prikkelendraad markeren of (indien niet meer nodig) verwijderen met als bron N2000 beheerplan. In de vervolgfase van dit project wordt het inrichtingsplan verder uitgewerkt en wordt de wijze van het toekomstige beheer geconcretiseerd. Hierbij kan extensieve begrazing met schapen, paarden of koeien een mogelijkheid zijn. Vanuit die hoedanigheid kan het zijn dat het plaatsen van nieuwe afrastering noodzakelijk is. Deze afrastering zal dan naar alle waarschijnlijkheid niet bedoeld worden om wolven, dassen, wilde varkens te keren. Dat vraagstuk moet op groter schaalniveau (dan Zunasche Heide alleen) worden opgepakt, en is daarom geen onderdeel van dit PIP.	Nee
Q.2	Daadkrachtige bestrijding van de Amerikaanse Vogelkers is dringend gewenst. De bijnaam voor het Nationaal Park is al "Nationaal Prunuspark".	De Amerikaanse vogelkers wordt ook wel Bospest genoemd. Zoals deze naam aangeeft is de bestrijding van deze soort erg lastig. Het vraagt een zeer grote inspanning. Op de Sallandse Heuvelrug is bestrijding met chemische middelen zeer ongewenst. Op diverse plekken in het Nationaal Park vindt bestrijding van Amerikaanse vogelkers plaats, door zowel particulieren als terreinbeherende instanties. De prunus wordt geheel gerooid, inclusief wortel. Als de struiken lager dan twee meter zijn kan de schaapskudde (met daarbij een aantal geiten) ook worden ingezet. Het is echter een illusie dat de soort zal verdwijnen. Op dit moment worden alleen de stukken prunusvrij gemaakt waar naar verjongingseenheden wordt gestreefd.	Nee

R.	Overig		
R.1	Ik wens dat bestuurders pas beslissingen nemen als ze van alle gevolgen op de hoogte zijn gebracht. Hoeveel bestuurders op Europees, provinciaal of gemeentelijk niveau zouden zich beseft hebben dat door hun steun aan het Natura 2000-beheerplan zoveel bos gekapt zou worden?	Om de biodiversiteit in Europa te behouden en te vergroten, is op Europees niveau beleid opgesteld. De belangrijkste daarvan zijn de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het gaat om de bescherming van specifieke flora en fauna, maar ook om de leefgebieden van deze soorten te behouden, te herstellen of uit te breiden. Dit wordt beoogd door de aanwijzing van beschermde gebieden, die samen het Europees ecologisch netwerk van beschermde natuurgebieden vormen: Natura 2000. Zie verder B.5 .	Nee
R.2	Weidevogels zullen slechts op enkele kunstmatig geschikt gemaakte plekken overleven. Evenals de fazant, de patrijs enzovoorts.	De Sallandse Heuvelrug heeft geen doelstellingen als weidevogelgebied. Er zijn ook nauwelijks weidevogels aanwezig in het gebied. Deze maken vooral gebruik van agrarisch gebied buiten het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug. Weidevogels komen in veel grotere dichtheden voor in de kop van Overijssel. Het leefgebied bij de Sallandse Heuvelrug wat nu mogelijk geschikt is voor weidevogels, rond Zunasche Heide, zal dat in de toekomst ook blijven. De door u genoemde soorten profiteren ook van openheid en grotere landschappelijke variatie, zoals door de maatregelen gerealiseerd wordt. Zie verder tweede alinea van O.4 .	Nee
R.3	Heide wordt bos en niet andersom.	Bos is het laatste stadium in de successieladder. Op veel natuurterreinen in Nederland vindt de successie naar bos versneld plaats vanwege gebrek aan natuurlijke dynamiek. Om de natuurlijke variatie en bijbehorende diversiteit aan soorten en landschapstypen te behouden is het nodig om een beheer te voeren waarbij op sommige plaatsen de successie wordt teruggezet.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 5			
S.	Hydrologie – omvang berekend gebied		
S.1	Het PIP bevat de hele Zunasche Heide van ca. 130 ha. Het bevat alleen eenvoudige hydrologische berekeningen voor het gebied van ca. 14 ha nabij de Schoneveldsdijk waar natte natuur wordt aangelegd. Het is niet duidelijk hoe het hydrologische model eruit ziet voor het volledige gebied.	In het kader van de te nemen maatregelen rond de Zunasche Heide vinden alleen hydrologische ingrepen plaats in het deelgebied ten zuidoosten van de Zunasche Heide. Vanuit de hydrologische aanpassingen is onderzocht wat de effecten op het omliggende gebied zijn. Uit deze berekening blijkt dat er hier een kans is op een iets hogere grondwaterstand. Dit is naar verwachting minder dan 5 cm. Het effect op het landbouwkundig gebruik is dan ook minimaal. Bij het hydrologisch onderzoek zijn tevens de specifieke kenmerken van het gebied meegenomen, zoals bodemsamenstelling, hoogte en doorlatendheid. Op basis hiervan is er geen aanleiding om kwelstromen te verwachten op de omliggende gronden of andere factoren die hier effect zouden kunnen hebben.	Nee
S.2	Het is niet duidelijk wat de uitwerking is op de gronden ten oosten/zuidoosten van de Zunasche Heide. De uitstraling van de gehele Zunasche	Uit de tot nu toe gedane studies komt een kans op een zeer beperkt effect naar voren op de oostelijk en zuidoostelijk gelegen gronden. Aanwonenden en grondeigenaren krijgen de mogelijkheid om een peilbuis te plaatsen om de huidige grondwatersituatie in kaart te brengen. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de Natura	Nee

	Heide op de omliggende gronden moet volledig en zorgvuldig in kaart worden gebracht.	2000-maatregelen om eventuele effecten van deze maatregelen te monitoren. Voor het verhalen van schade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	
S.3	In het PIP staat dat er een verhoging van de grondwaterstand wordt gerealiseerd en dat dit ook invloed heeft op de rest van het plangebied. Het PIP beschrijft niet wat deze verhoging voor gevolgen heeft voor de aangrenzende percelen. Er kunnen kwelstromen uittreden buiten het plangebied. Dit kan een negatief effect hebben op het landbouwkundig gebruik van de omliggende gronden.	Het plangebied van het PIP is bepaald aan de hand van drie criteria: 1. gronden waarop maatregelen moet worden uitgevoerd 2. gronden waarop borging van de maatregelen noodzakelijk is (voorkomen dat de maatregelen weer ongedaan kunnen worden gemaakt) 3. gronden waarop sprake is van effecten als gevolg van de maatregelen. Op de aangrenzende percelen worden geen maatregelen uitgevoerd. Het criterium van borging is ook niet aan de orde. In de eerste alinea bij S.1 is toegelicht dat uit onderzoek blijkt dat er een kans is op een zeer geringe grondwaterstandverhoging. Het verwachte effect op het landbouwkundig gebruik is minimaal. Daarmee is er geen reden om de door u bedoelde gronden op te nemen in het plangebied van het PIP. Het MER beschrijft dat de nieuwe inrichting waarschijnlijk een licht positief effect heeft op de huidige kweloverlast in de betreffende laaggelegen agrarische percelen. Door de maaiveldverlaging wordt het maaiveld binnen het natuurgebied lokaal lager dan het maaiveld van de omliggende agrarische percelen. Hierdoor concentreert de diepe kwelstroom zich meer binnen het natuurgebied. De kweloverlast op de omliggende gronden zal in principe afnemen. Om in kaart te brengen of er in de praktijk mogelijk toch vernatting optreedt, heeft u de mogelijkheid om een peilbuis te laten plaatsen, zie S.2.	Nee
T.	Hydrologie – wijze van berekenen		
T.1	Het werken met een eenvoudig hydrologisch model is twijfelachtig omdat het gebied diverse sterke kwelstromen kent. Deze worden niet meegenomen in de eenvoudige modelberekening.	De effecten van de waterhuishoudkundige maatregelen zijn doorgerekend met een gangbare benadering waarbij rekening is gehouden met de lokale situatie en bodemopbouw. Er is geen aanleiding om vernattingseffecten te verwachten anders dan berekend als gevolg van lokale kwelstromen. De landbouwkundige ontwatering rondom Zunasche Heide voorkomt vernattingseffecten buiten het natuurgebied.	Nee
T.2	Tijdens de Landinrichting is in 2013 een veel grotere waterpartij op de Zunasche Heide aangelegd dan oorspronkelijk in de toenmalige plannen en onderliggende berekeningen was opgenomen.	Tijdens de Landinrichting Rijssen zijn er natuurmaatregelen genomen om de Zunasche Heide in haar huidige vorm te ontwikkelen. Het huidige Natura 2000-project richt zich op uitbreiding van het natte heidegebied en het verbinden van de Zunasche Heide met de Sallandse Heuvelrug. Wij nemen uw opmerking ter kennisgeving aan.	Nee
T.3	Tijdens de Landinrichting is bewust gekozen om geen nulmeting via peilbuizen in het gebied uit te voeren. De redenen hiervoor waren de kosten, de benodigde tijd van ca. 8 jaar en het zou lijken alsof de Landinrichtingscommissie haar eigen plannen niet zou vertrouwen.	De Landinrichtingscommissie heeft wel degelijk inzet gepleegd om een peilbuizenennetwerk op te zetten voor het registreren van een nulmeting. Omdat neerslag etc. elk jaar anders zijn is een langjarige reeks nodig om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over natschade. Het is destijds echter niet gelukt om met alle eigenaren tot goede afspraken te komen over de locatie van de peilbuizen. Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn in gesprek om te bekijken of een oplossing kan worden gevonden voor de natschade die mogelijk door de	Nee

	Hierdoor ontbreekt een nulmeting maar ligt er wel natte natuur zonder bufferstrook tegen kwetsbare landbouwgrond.	Landinrichting Rijssen is ontstaan. Een mogelijkheid is dat de schade teniet wordt gedaan door het nemen van mitigerende maatregelen.	
T.4	In het PIP staat dat er (achteraf) peilbuizen zijn bijgeplaatst buiten het plangebied. Dit is niet concreet beschreven: • Berekeningen voor een representatieve situering van de peilbuizen ontbreken • Het is niet duidelijk wat er met de data gebeurt • Wat zijn de uitgangspunten ten aanzien van de peilen van de grondwaterstanden?	De hydrologische effecten van de te nemen Natura 2000-maatregelen binnen het plangebied en op de omliggende agrarische percelen worden gemonitord door aanvulling van het reeds bestaande grondwatermeetnet. Dat is in 2015 in het kader van de Landinrichting Rijssen opgezet. Het doel hiervan is het monitoren van de effecten van de in de landinrichtingsperiode uitgevoerde inrichtingsmaatregelen op de Zunasche Heide. Dit meetnet is aangevuld met 5 peilbuizen, op locaties waar het hydrologisch onderzoek voor de Natura 2000-maatregelen aangeeft dat er mogelijk een iets hogere waterstand zou kunnen optreden. Het grondwatermeetnet wordt beheerd door waterschap Vechtstromen. Verwacht mag worden dat deze gegevens zorgvuldig worden ingewonnen en gearhiveerd. De gegevens kunnen desgewenst worden opgevraagd bij het waterschap. De uitgangspunten voor de peilen van de grondwaterstanden in het hydrologisch onderzoek ten behoeve van het nu voorliggende PIP zijn de te verwachten effecten van de Natura 2000-maatregelen zijn op de huidige grondwaterstanden.	Nee
U.	Afspraken		
U.1	Er zijn geen concrete afspraken waarop eigenaren van omliggende gronden op terug kunnen vallen als er voor hen een onaanvaardbare verhoging van de grondwaterstanden optreedt. Het PIP beschrijft dit ook niet. Deze afspraken zouden wel gemaakt moeten worden. In het PIP staat dat er met de eigenaren van omliggende gronden afspraken zijn gemaakt. Dat is niet juist. Er zijn een paar besprekingen geweest die niet hebben geleid tot maatregelen of uitgangspunten.	In 2018 heeft een hydroloog van bureau Tauw een ronde uitgevoerd bij de betreffende grondeigenaren om te inventariseren welke specifieke - financieel proportionele - mogelijkheden er zijn om natschade tegen te gaan. De bevindingen uit de inventarisatieronde zullen nader worden uitgewerkt door een ander bureau. Het gaat dan om zaken als dimensionering en het bepalen van te gebruiken materialen. De betreffende grondeigenaren worden hiervoor individueel benaderd. Op deze manier proberen we met hen tot een (maatwerk)oplossing te komen. Aanwonenden en grondeigenaren krijgen de mogelijkheid om op hun grond een peilbuis te laten plaatsen. Hiermee wordt de huidige grondwatersituatie in kaart gebracht. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de maatregelen om eventuele effecten van de maatregelen te monitoren. Nadat er een nadere uitwerking van de mitigerende maatregelen heeft plaatsgevonden en duidelijk is over welke maten, omvang en kosten het gaat, zullen de gemaakte afspraken met de betreffende grondeigenaar schriftelijk worden vastgelegd. Dit staat echter los van de inhoud van het PIP. Voor het bepalen van de schade als gevolg van het PIP is de huidige situatie het vertrekpunt. Dat is dus de situatie na uitvoering van de landinrichting. Effecten en schade als gevolg van de landinrichting staan los van het voorliggende PIP. Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Voor het verhalen van schade als gevolg van deze maatregelen heeft de provincie Overijssel een schadeloket	Nee

		ingericht.	
V.	Buffer tussen natte natuur en landbouwgrond		
V.1	In het PIP ontbreekt een overgangszone tussen het plangebied en de omgeving. Met name overgang aan de (zuid)oostelijke zijde van de Zunasche Heide is niet zorgvuldig vorm gegeven.	Deze overgangszone is er in de bestaande situatie niet. De landbouwgronden van het zuidoostelijk deelgebied grenzen nu rechtstreeks aan de Zunasche Heide. Bij de uitwerking van de Natura 2000-maatregelen is vanaf het begin meegenomen dat bij de inrichting van het zuidoostelijke uitwerkingsgebied er geen significant effect op de landbouwgronden zou mogen optreden. Onderzoeken tonen aan dat er een kans is op een iets hogere grondwaterstand. Dit is naar verwachting minder dan 5 cm. Het effect op het landbouwkundig gebruik is dan ook minimaal. Daarmee is de inrichting van het plangebied te beschouwen als het overgangsgebied tussen natuur en landbouw.	Nee
V.2	Het PIP moet waarborgen dat de omliggende agrarische bedrijven hun huidige bedrijfsvoering ongehinderd kunnen voortzetten.	De doelstelling van het PIP is het kunnen uitvoeren en borgen van de Natura 2000-maatregelen. Indien uit onderzoek was gebleken dat deze maatregelen effecten op de omliggende agrarische bedrijven zou hebben, dan zou hieraan een passende bestemming worden gegeven. Dit is echter niet het geval. Eventuele schade als gevolg van de te nemen Natura 2000-maatregelen wordt vergoed. Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben hiervoor in oktober 2017 een speciale beleidsregel vastgesteld. Grondeigenaren ontvangen conform deze beleidsregel een vergoeding voor eventuele waardedaling van de grond en gemis aan inkomsten.	Nee
V.3	Er wordt natte natuur direct tegen kwetsbare landbouwgrond met kweldruk en lemige grond aangelegd. De huidige hydrologische merkbare effecten van het alreeds aangelegde middengebied zijn dusdanig fors en groter dan verwacht. In het PIP moet beschreven staan hoe dit opgelost kan worden.	Zie V.1 en V.2 . De ervaren schade die als gevolg van de Landinrichting Rijssen is opgetreden staat los van de Natura 2000-opgave. Zoals onder T.3 beschreven zijn de provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen in gesprek om te bekijken of een oplossing kan worden gevonden voor de natschade die in de Landinrichting Rijssen is ontstaan. Het PIP is hier niet de plek voor.	Nee
W.	Overig		
W.1	In 2013 zijn compenserende maatregelen in de vorm van ophoging en drainage uitgevoerd op mijn perceel. De ophoging is niet correct uitgevoerd. Er is gebleken dat op delen van mijn perceel de bodem te veel storende lagen en lemige grond bevat om drainagebuizen voldoende te laten werken. Deze storende lagen en lemige grond zijn op verschillende dieptes aanwezig, ook op de diepte waar conventionele of peilgestuurde drainage buizen normaal gesproken worden aangelegd.	Dit zijn mitigerende maatregelen die in het kader van de Landinrichting Rijssen op uw perceel zijn uitgevoerd. Voor het voorliggende PIP geldt de huidige situatie als uitgangspunt. Wij nemen dit ter kennisgeving aan. Zie V.3 .	Nee

W.2	Er ontbreekt een landbouweffectrapportage waarbij expliciet aandacht wordt besteed aan de waterkwaliteit en kwantiteit en kwelstromen vanuit het 130 ha grote plangebied.	Een landbouweffectrapportage is geen verplicht instrument. In het MER worden de milieueffecten van het plan bepaald. In paragraaf 7.3 onder het thema Bodem en Water is onder andere aandacht besteed aan de hydrologische situatie ten aanzien van het landbouwkundig gebruik. De onafhankelijke Commissie m.e.r. heeft in haar toetsingsadvies geconstateerd dat met dit MER voldoende milieu-informatie aanwezig is om een besluit te kunnen nemen over het provinciale inpassingsplan.	Nee
W.3	Er ontbreekt een landbouweffectrapportage over de aspecten van onkruiddruk, dierziekten, insecten en wilddruk zoals ganzen.	Voor het plangebied is een MER opgesteld waarbij ook is gekeken naar de effecten op de omgeving. Op de informatiebijeenkomst die gehouden is op 29 januari 2018 is het thema ganzen ook naar voren gebracht. Er zijn zorgen geuit dat de inrichting van de Zunasche Heide een aantrekkende werking heeft voor ganzen op de omliggende gronden. Wij hebben deze zorg erkend. Er zal een ganzenbeheerplan worden opgesteld met de betrokken partijen. Het streven is om het proces van het schrijven van het ganzenbeheerplan voor de uitvoering van de natuurmaatregelen opgestart te hebben.	Nee
W.4	Om mijn belangen goed te kunnen behartigen is het noodzakelijk om deskundigen in te huren, eventueel in combinatie met de overige grondeigenaren. Ik verzoek u de kosten hiervoor te vergoeden.	Staatsbosbeheer heeft als bestuurlijk trekker van het gebiedsproces gekozen om in het kader van onafhankelijkheid en neutraliteit het onafhankelijk adviesbureau Tauw in te zetten voor het inhoudelijke werk. Indien u op eigen initiatief deskundigen inhuurt om uw belangen te behartigen, komt dit voor uw eigen rekening.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 6			
X.	Hydrologische situatie grondeigenaren oostrand Zunasche Heide		
X.1	De provincie Overijssel wordt verzocht om (samen met het waterschap) in gesprek te blijven met de grondeigenaren over de hydrologische situatie bij omliggende percelen.	De ervaren schade die als gevolg van de Landinrichting Rijssen is opgetreden staat los van de Natura 2000-opgave. Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn echter in gesprek over het samen bekostigen van maatregelen om deze schade te mitigeren. In 2018 heeft een hydroloog van bureau Tauw een ronde uitgevoerd bij de betreffende grondeigenaren om te inventariseren welke specifieke (en financieel aanvaardbare) mogelijkheden er zijn om natschade tegen te gaan. De bevindingen uit de inventarisatieronde zullen nader worden uitgewerkt door een ander bureau. Het gaat dan om zaken als dimensionering en het bepalen van te gebruiken materialen. De betreffende grondeigenaren worden hiervoor individueel benaderd. Op deze manier proberen we met hen tot een (maatwerk)oplossing te komen.	Nee
X.2	De gemeente Wierden verwacht dat er snel duidelijkheid komt voor de grondeigenaren; zowel over de voorgestelde maatregelen/oplossingen als de schadevergoedingen.	Dit verwachten wij ook. Het gebiedsproces loopt door, evenals de gesprekken tussen provincie en waterschap over het bekostigen van de maatregelen om de schade te mitigeren. Zie verder X.1 .	Nee

X.3	Afspraken over zowel de voorgestelde maatregelen/oplossingen als de schadevergoedingen moeten duidelijk schriftelijk vastgelegd worden.	Nadat er een nadere uitwerking van de mitigerende maatregelen heeft plaatsgevonden en duidelijk is over welke maten, omvang en kosten het gaat, zullen de gemaakte afspraken met de grondeigenaren schriftelijk worden vastgelegd.	Nee
X.4	De gemeente Wierden verzoekt bij het maken van afspraken ook de natschade mee te nemen als gevolg van de ruilverkaveling Rijssen en de natuurmaatregelen die in relatie daarmee zijn getroffen. Er wordt nu al meer natschade ervaren dan destijds is voorgerekend door deskundigen. Met deze reeds bestaande natschade wordt in de nu gepresenteerde plannen en maatregelen in het geheel geen rekening gehouden.	Tijdens de Landinrichting Rijssen zijn er natuurmaatregelen genomen om de Zunasche Heide in haar huidige vorm te ontwikkelen. Het huidige Natura 2000-project richt zich op uitbreiding van het natte heidegebied en het verbinden van de Zunasche Heide met de Sallandse Heuvelrug. Daarmee wordt de lijn voortgezet zoals die tijdens de Landinrichting is ingezet. Zoals vermeld onder de beantwoording bij X.1 proberen we met de grondeigenaren tot een (maatwerk)oplossing te komen. Dit staat echter los van de inhoud van het PIP. Voor het bepalen van de schade als gevolg van het PIP is de huidige situatie het vertrekpunt. Dat is dus de situatie na uitvoering van de landinrichting. Effecten en schade als gevolg van de landinrichting staan los van het voorliggende PIP.	Nee
Y. Hydrologische situatie woningen Schoneveldsweg			
Y.1	De gemeente Wierden vraagt aandacht voor het maken van duidelijke afspraken op de woonpercelen aan de Schoneveldsweg.	Het projectteam en de rentmeester hebben al sinds het begin van het gebiedsproces contact met de betreffende families, omdat de agrarische percelen in het zuidelijk deelgebied van het inrichtingsplan voor de Zunasche Heide liggen. De agrarische percelen liggen in de zone waar hydrologische aanpassingen worden gedaan. Naar verwachting zal daar sprake zijn van vernatting. In het inrichtingsplan zijn de maatregelen echter zodanig vormgegeven dat er geen vernatting optreedt bij de bedoelde woningen aan de Schoneveldsweg. Door het verleggen van de sloot treedt naar verwachting zelfs een kleine daling van de grondwaterstand op. Dit is in het hydrologisch onderzoek van bureau Tauw aangetoond. Met de bewoners aan de Schoneveldweg is intensief contact. Vanaf november 2016 tot nu hebben meerdere keukentafelgesprekken plaatsgevonden. Op diverse informatiebijeenkomsten en inloopmiddagen is ook met hen gesproken. Tevens heeft de rentmeester van de provincie Overijssel overleggen met de bewoners en hun adviseurs gehad. Er zijn verschillende scenario's besproken. Belangrijk is echter dat de families zelf een beeld vormen van hoe zij de toekomst zien, welke oplossing hierbij past en wat onder de eigen verantwoordelijkheid valt. Tot nu toe is er nog geen uitsluitsel. Zodra dat er is kan er een oplossing besproken worden en zullen de gemaakte afspraken schriftelijk worden vastgelegd.	Nee
Y.2	Op de woonpercelen aan de Schoneveldsweg moet een goede hydrologische situatie gecreëerd worden. Wanneer na de uitvoering blijkt dat de te	Zoals onder Y.1 beschreven, is er nog geen concreet uitsluitsel. Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Sinds 2017 staat er een peilbuis op het erf van beide woningen om de huidige grondwatersituatie in kaart te brengen. Deze	Nee

	nemen hydrologische maatregelen toch onvoldoende zijn, dan verwacht de gemeente Wierden dat de provincie en Staatsbosbeheer (eventueel samen met het waterschap) nadere maatregelen nemen om het probleem op te lossen. Dit kan in fysiek opzicht maar ook in financiële vorm als er sprake is van extra nadelen dan vooraf berekend en vastgelegd is.	meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de Natura 2000-maatregelen om de eventuele effecten van de maatregelen te monitoren. Voor het verhalen van schade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	
Y.3	De gemaakte afspraken moeten duidelijk schriftelijk vastgelegd worden.	Zie Y.1 .	Nee
Z.	Overig		
Z.1	De gemeente Wierden gaat er van uit dat de uitvoering van het landschapsplan zal leiden tot behoud en versterking van het landschap. Hiermee wordt ook recht gedaan aan de compensatieopgave in het gebied.	Wij begrijpen dat landschappelijke versterking wenselijk is. Vanuit de Natura 2000-opgave geldt geen verplichting voor groencompensatie en herplant. Van particulieren wordt dat echter wel verwacht. Vanuit die redenering en het maatschappelijk belang denken de provincie Overijssel, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten mee over compensatie van het verwijderen van bomen. Met de omgeving van de Zunasche Heide heeft afstemming plaatsgevonden over welke bomen/singels kunnen blijven staan, kunnen worden versterkt en welke niet, zonder dat dit ten koste gaat van de natuurdoelstellingen. Dit is verwerkt in een globale landschapsschets. Deze zal nader uitgewerkt worden tot een definitief ontwerp. Voor uitvoering hiervan is budget gereserveerd.	Nee
Z.2	De gemeente Wierden gaat er van uit dat de kosten voor inrichtingsmaatregelen ten laste komen van het project. De gemeente draagt daar financieel niet aan bij.	De provincie Overijssel heeft een aanzienlijke opgave voor natuurbescherming en -ontwikkeling. Daarom is het programma 'Ontwikkelopgave Natura 2000' opgestart, waarin de provincie samen met partnerorganisaties samenwerkt aan het behoud en herstel van kwetsbare natuur en nieuwe kansen voor de economie worden gerealiseerd. Provinciale Staten van Overijssel hebben in 2014 budget beschikbaar gesteld voor de kosten van de maatregelen die nodig zijn voor het verwezenlijken van de Natura 2000-doelstellingen. Voor overige ontwikkelingen is dat niet het geval. Voor de gemeente Wierden is voorts nog geen sprake van maatregelen die de natuuropgave te boven gaan.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
	Eelerwoude namens indiener 7		
AA.	Verwerking afspraken		
AA.1	In het inrichtingsplan Zunasche Heide zijn diverse maatregelen benoemd. Een van de maatregelen is het verleggen van een watergang op het perceel van mijn	Het perceel aan de westzijde van het erf van uw cliënt heeft de natuurbestemming gekregen, met daar bovenop de aanduiding "weiland-2". Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij gezocht naar een maatwerk oplossing. De uitkomst hiervan is dat de percelen de agrarische bestemming kunnen behouden.	Ja

	cliënten. Hiervoor is een zoekgebied opgenomen. Daarnaast zijn op het huidige eigendom van cliënten nog andere maatregelen aangekondigd: uitmijnen, afgraven + maaien en afvoeren. De uitvoering hiervan is niet conform hetgeen is afgesproken met de vertegenwoordigers van de provincie Overijssel. Er is afgesproken dat op het terrein van cliënten geen maatregelen plaatsvinden.		
AA.2	Met cliënten is een grondruil van ca. 0,5 ha afgesproken. De grond ten westen van het erf komt in eigendom bij cliënten en zou een agrarische bestemming krijgen. In het PIP heeft het de natuurbestemming.	Zie AA.1 .	Ja
AB. Overig			
AB.1	Clïënt maakt zich grote zorgen over de waterstand in het gebied. De uit te voeren werkzaamheden zijn van invloed op de hydrologie. De exacte effecten zijn pas duidelijk nadat de werkzaamheden zijn uitgevoerd. De onderzoeken die zijn uitgevoerd gaan uit van een modelmatige benadering. De resultaten van de maatregelen uit de Landinrichting zijn voor wat betreft grondwaterstand en overlast anders dan voorzien. Daarom moeten zowel de wijzigingen in grondwaterstand als de effecten van de maatregelen op het perceel van cliënten gemonitord worden.	Het agrarische perceel ligt in het zuidelijk deelgebied van het inrichtingsplan voor de Zunasche Heide. In dit deelgebied worden hydrologische aanpassingen gedaan. In het inrichtingsplan zijn de maatregelen echter zodanig vormgegeven dat er geen vernatting optreedt op de woonpercelen aan de Schoneveldsweg. Door het verleggen van de sloot treedt naar verwachting zelfs een kleine daling van de grondwaterstand op. Dit is in het hydrologisch onderzoek van bureau Tauw aangetoond. De ervaren schade die als gevolg van de Landinrichting Rijssen is opgetreden staat los van de Natura 2000-opgave. Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn echter in gesprek over het samen bekostigen van maatregelen om deze schade te mitigeren. Voor het bepalen van de schade als gevolg van het PIP is de huidige situatie het vertrekpunt. Dat is dus de situatie na uitvoering van de landinrichting. Effecten en schade als gevolg van de landinrichting staan los van het voorliggende PIP. Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Sinds 2017 staat er een peilbuis op het erf van de woning om de huidige grondwatersituatie in kaart te brengen. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de Natura 2000-maatregelen om eventuele effecten van deze maatregelen te monitoren. Voor het verhalen van schade als gevolg van deze maatregelen heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht. Zie verder I.4.	Nee
AB.2	Wij verzoeken u het PIP aan te passen en hierover met cliënten te	In het PIP is op verzoek van uw cliënten en in overleg met de gemeente Wierden het bouwvlak van de woonbestemming uitgebreid. Zo ontstaat er ruimte om bij eventuele	Nee

	communiceren.	toekomstige nieuwbouw de woningen verder uit elkaar te plaatsen en aparte inritten voor de woningen te realiseren. Zaken als het monitoren van de grondwatersituatie, de verwachte vernatting, het indien nodig nemen van mitigerende maatregelen en/of het vergoeden van schade zijn van groot belang. Ze hebben echter geen planologische consequenties die leiden tot aanpassing van het PIP en het bijbehorende plan-MER.	
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Agriteam namens indiener 8			
AC.	Hydrologie		
AC.1	De eerder genomen maatregelen binnen het gebied door de beherende instanties hebben nu al grote gevolgen voor de woningen en andere gebouwen die binnen de begrenzing liggen. Door het verhogen van het waterpeil is reeds sprake van natschade aan de woning van cliënten.	De ervaren schade die als gevolg van de Landinrichting Rijssen is opgetreden staat los van de Natura 2000-opgave. Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn echter in gesprek over het samen bekostigen van maatregelen om deze schade te mitigeren. Voor het bepalen van de schade als gevolg van het PIP is de huidige situatie het vertrekpunt. Dat is dus de situatie na uitvoering van de landinrichting. Effecten en schade als gevolg van de landinrichting staan los van het voorliggende PIP.	Nee
AC.2	Ondanks herhaaldelijk verzoek zijn er tot nu toe geen stappen ondernomen om de huidige schade aan de woning te inventariseren en om maatregelen te treffen, als dit al mogelijk is, om verdere schade aan de woning en gebouwen te voorkomen.	Met uw cliënten is intensief contact. Vanaf november 2016 tot nu hebben meerdere keukentafelgesprekken plaatsgevonden. Op diverse informatiebijeenkomsten en inlooppiddagen is ook met hen gesproken. Tevens heeft de rentmeester van de provincie Overijssel overleggen met de bewoners en hun adviseur gehad. Er zijn verschillende scenario's besproken. Belangrijk is echter dat uw cliënten zelf een beeld vormen van hoe zij de toekomst zien, welke oplossing hierbij past en wat onder de eigen verantwoordelijkheid valt. Tot nu toe is er nog geen uitsluitel.	Nee
AC.3	De nu voorgestelde maatregelen zullen niet alleen verdere gevolgen hebben voor de in het gebied gelegen gronden maar ook voor de woningen en andere gebouwen die binnen de begrenzing liggen. Het is nog maar de vraag in hoeverre de voorgestelde schadebeperkende maatregelen (o.a. het graven van een sloot) de schade werkelijk kunnen voorkomen.	Het agrarische perceel ligt in het zuidelijk deelgebied van het inrichtingsplan voor de Zunasche Heide. In dit deelgebied worden hydrologische aanpassingen gedaan. In het inrichtingsplan zijn de maatregelen echter zodanig vormgegeven dat er geen vernatting optreedt op het erf van uw cliënten. Door het verleggen van de sloot treedt naar verwachting zelfs een kleine daling van de grondwaterstand op. Dit is in het hydrologisch onderzoek van bureau Tauw aangetoond. Sinds 2017 staat er een peilbuis op het erf van uw cliënten om de huidige grondwatersituatie in kaart te brengen. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de Natura 2000-maatregelen om eventuele effecten van deze maatregelen te monitoren. Voor het verhalen van schade als gevolg van deze maatregelen heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht. Zie verder T.4.	Nee
AC.4	De precieze gevolgen voor het wonen en de gebruiksmogelijkheden van de percelen grond zijn pas duidelijk nadat deze zijn uitgevoerd. Het valt niet uit te	Zie AC.3. Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Voor het verhalen van schade heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	Ja

	sluiten dat (achteraf) de gebruiksmogelijkheden van de percelen en de daarbij behorende bebouwing van cliënten ernstig beperkt worden.	Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij gezocht naar een maatwerk oplossing. De uitkomst hiervan is dat de percelen de agrarische bestemming kunnen behouden.	
AC.5	Het onder andere verhogen van het waterpeil zal voor cliënten leiden tot aanzienlijke schade: • natschade aan woning en gebouwen • beperkingen in het gebruik van de grond • waardevermindering van de eigendommen.	Zie AC.4 .	Nee
AC.6	Het verhogen van de waterstand zal insecten aantrekken.	De Zunasche Heide wordt ingericht als insectenrijk gebied ingericht ter aanvulling op het leefgebied van het korhoen. Hierdoor worden de fourageermogelijkheden voor het korhoen en met name de kuikens vergroot. De kuikens zijn afhankelijk van insecten. De verwachting is dat er meer insecten op de Zunasche Heide voorkomen. Op de omliggende gronden zal dit veel minder het geval zijn omdat deze gronden worden veelal veel intensiever gebruikt. Daardoor zijn er minder kruiden en bloemen aanwezig, wat deze gronden minder interessant maakt voor insecten.	Nee
AC.7	De gevolgen van de hydrologische buffer op de volksgezondheid zijn niet of onvoldoende onderzocht.	Effecten op de omliggende gronden worden niet verwacht.	Nee
AD.	Overig		
AD.1	Gelet op de belangen van cliënten is het maar de vraag of maatregelen/voorzieningen die de schade moeten beperken ook toereikend zijn. De onzekerheid die hierover bestaat is onaanvaardbaar.	De schade die door Natura2000-maatregelen ontstaat wordt volledig vergoed via het schadeloket van de provincie Overijssel. Zodra er met uw cliënten afspraken zijn gemaakt zullen deze schriftelijk worden vastgelegd. Voor wat betreft de ervaren schade als gevolg van de Landinrichting Rijssen zijn de provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen echter in gesprek over het mitigeren van de schade binnen de grenzen van redelijkheid en proportionaliteit.	Nee
AD.2	Ik verzoek u namens cliënten het ontwerp-PIP en plan-MER niet of niet in deze vorm vast te stellen.	Zie AB.2 .	Nee

Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 9			
AE.	Hydrologie		
AE.1	De precieze gevolgen na uitvoering van dit plan zijn nog niet na te gaan. Wij vrezen dat vrijwel zeker zal blijken dat de gebruiksmogelijkheden van de aanliggende percelen ernstig beperkt worden door het nog eens te verhogen van het waterpeil.	Zie S.2 .	Nee
AE.2	Tijdens de Landinrichting zijn deze percelen als cultuurgrond aan ons toebedeeld. Korte tijd na aanvaarding werd gemeld dat "enige" vernatting aan de randen van het toen nieuwe ingerichte natuurgebied niet werd uitgesloten. Dit is nu overduidelijk gebleken. Hierdoor is de waarde van de cultuurgrond gedaald. Verdere waardevermindering is onaanvaardbaar.	Zie T.2 . Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn in gesprek om te bekijken of een oplossing kan worden gevonden voor de natschade die in de Landinrichting Rijssen is ontstaan. Een mogelijkheid is dat de schade teniet wordt gedaan door het nemen van mitigerende maatregelen. Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Voor het verhalen van schade heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	Nee
AF.	Overig		
AF.1	Wij verwachten schade voor de volksgezondheid door toename van het aantal insecten.	Zie AC.6 en AC.7 .	Nee
AF.2	Ons woongenot wordt aangetast omdat er beplanting wordt aangebracht. Hierdoor wordt het gebied afgescheiden.	Tijdens het Landschapsatelier is in overleg met de omwonenden een landschapsschets voor de Zunasche Heide vormgegeven. Er is aandacht geweest voor de gevolgen voor het woongenot. Daarbij zijn zoveel mogelijk suggesties verwerkt, voor zover deze geen afbreuk doen aan de natuurdoelstellingen. De landschapsschets zal in de uitvoeringsfase nader uitgewerkt worden in een landschapsplan. Omdat dit een fase in het vervolgtraject betreft, is dit geen onderdeel van het PIP. De nadere uitwerking van de landschappelijke maatregelen nabij woningen vindt plaats in overleg met de betreffende bewoners. Dat betekent dat er nog maatwerk mogelijk is. Indien gewenst zullen wij de nadere uitwerking van het landschapsplan in overleg met u uitvoeren, om zo te streven naar een voor u acceptabele situatie, passend bij de na te streven natuurdoelen.	Nee
AF.3	Het verhogen van de waterstand zal insecten aantrekken.	Zie AC.6 .	Nee

AF.4	Wij verzoeken u het ontwerp-PIP en plan-MER niet in deze vorm vast te stellen.	Zaken als het monitoren van de grondwatersituatie, de verwachte vernatting, het indien nodig nemen van mitigerende maatregelen en/of het vergoeden van schade zijn van groot belang. Ze hebben echter geen planologische consequenties die leiden tot aanpassing van het PIP en het bijbehorende plan-MER.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 10			
AG.	Hydrologie		
AG.1	Het PIP bevat de hele Zunasche Heide van ca. 130 ha. De hydrologische berekeningen zijn enkel de eenvoudige modelberekeningen die gebaseerd zijn op het gebied van ca. 14 ha nabij de Schoneveldsdijk waar natte natuur wordt aangelegd. Het is niet duidelijk hoe het hydrologische model eruit ziet voor het volledige gebied. Het is niet duidelijk wat de uitwerking is op mijn gronden ten oosten/zuidoosten van de Zunasche Heide. Het PIP en het MER gaan alleen in op de 14 ha aan de Schoneveldsdijk en niet op het hele gebied. Dit geeft geen betrouwbaar beeld.	Zie S.1 en S.2 .	Nee
AG.2	De inrichting van het middengebied tijdens de Landinrichting in 2013 had een veel grotere uitwerking qua inrichting en afgraving dan destijds op de kaart was aangegeven. De toenmalige hydrologische berekeningen zijn niet in overeenstemming met de daadwerkelijk uitgevoerde, huidige situatie. De nu voorliggende plannen hebben zeker invloed op de hydrologie in het gehele gebied en ook op mijn landbouwpercelen. Ik verwacht verdere vernatting. Momenteel ondervind ik al meer vernatting dan in de Landinrichting gecalculeerd/voorgesteld werd.	Zie AE.2 .	Nee
AG.3	In het inrichtingsplan Zunasche Heide wordt verwezen naar onderzoeken,	Het uitgevoerde hydrologisch onderzoek en de aanvulling daarop zijn als bijlagen bij het inrichtingsplan voor de Zunasche Heide opgenomen en maken onderdeel uit van	Nee

	onder andere om de omliggende landbouwgronden. In de bijlagen van het inrichtingsplan is hiervoor geen duidelijke onderbouwing te vinden. De effecten op de aangrenzende (landbouw)terreinen en dan specifiek mijn huis- en veldkavel zijn niet duidelijk.	het PIP. Zie verder S.2.	
AG.4	Hoe kan het dat er in het inrichtingsplan geen berekeningen zijn uitgevoerd met de effecten op de omringende landbouwgrond?	Er is hydrologisch onderzoek uitgevoerd, zie S.1.	Nee
AG.5	In de plannen staat dat er een verhoging van de grondwaterstand wordt gerealiseerd en dat dit ook invloed heeft op de rest van het plangebied. Het PIP zou moeten beschrijven wat die verhoging voor gevolgen heeft voor mijn aangrenzende percelen. Er moet rekening gehouden worden met kwelstromen die buiten het plangebied uittreden op mijn landbouwgronden.	Bij het antwoord onder S.3 wordt uitgelegd hoe het plangebied van het PIP tot stand is gekomen. Uit het uitgevoerde hydrologisch onderzoek blijkt dat er een kans is op een zeer geringe stijging van grondwaterstand. Het verwachte effect op het landbouwkundig gebruik is minimaal. Om die reden zijn deze gronden buiten het plangebied van het PIP gelaten. Zoals bij S.1 vermeld is er op basis van het uitgevoerde hydrologisch onderzoek en de toegepaste kaarten en berekeningen geen aanleiding om kwelstromen te verwachten op de omliggende gronden of andere factoren die hier effect zouden kunnen hebben. Het MER beschrijft dat de nieuwe inrichting waarschijnlijk een licht positief effect heeft op de huidige kweloverlast in de betreffende laaggelegen agrarische percelen. Door de maaiveldverlaging wordt het maaiveld binnen het natuurgebied lokaal lager dan het maaiveld van de omliggende agrarische percelen. Hierdoor concentreert de diepe kwelstroom zich meer binnen het natuurgebied. De kweloverlast op de omliggende gronden zal in principe afnemen. Overigens krijgen aanwonenden en grondeigenaren de mogelijkheid om een peilbuis te plaatsen om de huidige grondwatersituatie op hun perceel in kaart te brengen. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de maatregelen om gevolgen van de maatregelen te monitoren. Voor het verhalen van schade heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	Nee
AG.6	Het werken met een eenvoudig hydrologisch model is twijfelachtig omdat het gebied diverse sterke kwelstromen kent.	Zoals bij S.1 vermeld is er op basis van het uitgevoerde hydrologisch onderzoek en de toegepaste kaarten en berekeningen geen aanleiding om kwelstromen te verwachten op de omliggende gronden of andere factoren die hier effect zouden kunnen hebben. Nader onderzoek naar effecten is op grond van de resultaten van het uitgevoerde onderzoek niet nodig, het PIP bevat voldoende informatie voor het nemen van een besluit. Zie verder T.1.	Nee
AG.7	Ik heb een second opinion door mijn eigen hydroloog uit te laten voeren in de	In 2018 heeft een hydroloog van bureau Tauw bij u geïnterviewd welke specifieke - financieel proportionele - mogelijkheden er zijn om natschade tegen te	

	vorm van een quickscan. Hij vindt dat er te weinig aandacht is besteed aan de effecten op het gehele plangebied van de nog uit te voeren inrichtingsmaatregelen. Dit is een tekortkoming en onzorgvuldig.	gaan. Deze bevindingen zullen nader worden uitgewerkt door een ander bureau. Het gaat dan om zaken als dimensionering en het bepalen van te gebruiken materialen. U wordt hiervoor individueel benaderd. Op deze manier proberen we met u tot een (maatwerk)oplossing te komen. Inmiddels hebben wij van uw adviseur begrepen dat door bovenstaande acties u geen second opinion meer zult aanvragen. Zie verder S.1 en S.2.	
AG.8	In het PIP staat dat er (achteraf) peilbuizen zijn bijgeplaatst buiten het plangebied. Een onderbouwing en een berekening voor de situering van de peilbuizen ontbreekt. De peilbuizen geven geen goed beeld voor het gebied en zijn niet relevant voor de onderbouwing van het PIP. Het is niet duidelijk wat er met de data gebeurt. Wat zijn de uitgangspunten ten aanzien van de peilen van de grondwaterstanden?	Zie T.4.	
AH.	Afspraken		
AH.1	Er zijn geen concrete afspraken waarop ik als aangrenzend eigenaar op terug kan vallen als er voor mijn concreet waarneembare en onaanvaardbare verhoging van de grondwaterstanden optreedt. Het PIP beschrijft dit ook niet. In het PIP staat dat er met de eigenaren van omliggende gronden afspraken zijn gemaakt. Dat is niet juist. Er zijn enkele besprekingen geweest die (nog) niet hebben geleid tot maatregelen of uitgangspunten	Zie U.1.	Nee
AH.2	Ik heb mijn zorgen en standpunten kenbaar gemaakt maar daar is verder niet op gereageerd. Dit is geen goed overleg. Dit is onbehoorlijk bestuur waarbij niet de juiste stappen in de procedures zijn gezet.	Zie U.1. De gesprekken met de eigenaren van de omliggende gronden en het gebiedsproces lopen door, evenals de gesprekken tussen provincie en waterschap over het bekostigen van de maatregelen om de schade te mitigeren.	Nee

AI.	Buffer tussen natuur- en landbouwgebied		
AI.1	Er is geen bufferzone aanwezig tussen het natuurgebied en mijn landbouwgronden. In het PIP ontbreekt het aan een goede aansluiting op de omgeving. Er zou een overgangszone moeten komen tussen het plangebied en de omgeving. Met name overgang aan de (zuid)oostelijke zijde van de Zunasche Heide is niet zorgvuldig vorm gegeven.	Zie V.1.	Nee
AI.2	De overgangszone moet waarborgen dat de omliggende agrarische bedrijven hun huidige bedrijfsvoering ongestoord kunnen voortzetten.	Zie V.2.	Nee
AI.3	De huidige hydrologisch merkbare effecten van het reeds aangelegde middengebied tijdens de Landinrichting op mijn percelen zijn fors en groter dan verwacht. In het PIP moet beschreven staan hoe dit opgelost kan worden.	De ervaren schade die als gevolg van de Landinrichting Rijssen is opgetreden staat los van de Natura 2000-opgave. Zoals onder T.3 beschreven zijn de provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen in gesprek om te bekijken of een oplossing kan worden gevonden voor de natschade die in de Landinrichting Rijssen is ontstaan. Een mogelijkheid is dat de schade teniet wordt gedaan door het nemen van mitigerende maatregelen. Het PIP is hier niet de plek voor.	Nee
AJ.	Overig		
AJ.1	Er ontbreekt een landbouweffectrapportage waarbij expliciet aandacht wordt besteed aan de waterkwaliteit en kwantiteit en kwelstromen vanuit het 130 ha grote plangebied.	Zie W.2.	Nee
AJ.2	Er ontbreekt een landbouweffectrapportage over de aspecten van onkruiddruk, dierziekten, insecten en wilddruk zoals ganzen.	Zie W.3.	Nee
AJ.3	Ik maak kosten voor deze zienswijzen en het inhuren van deskundigen. Ik verzoek u deze kosten te vergoeden.	Zie W.4.	Nee

Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 11			
AK.	Hydrologie		
AK.1	De vernattingsmaatregelen op de Zunasche Heide hebben groot effect op mijn aangrenzende percelen.	Er is hydrologisch onderzoek uitgevoerd. Vanuit de hydrologische aanpassingen is berekend wat de effecten op het omliggende gebied zijn. Uit deze berekening blijkt dat er een kans is op een zeer geringe stijging van grondwaterstand. Het verwachte effect op het landbouwkundig gebruik is minimaal, zie S.1. Bij het antwoord onder S.3 wordt uitgelegd hoe het plangebied van het PIP tot stand is gekomen. Uit het uitgevoerde hydrologisch onderzoek blijkt dat er een kans is op een zeer geringe stijging van grondwaterstand. Het verwachte effect op het landbouwkundig gebruik is minimaal. Om die reden zijn deze gronden buiten het plangebied van het PIP gelaten. Zoals bij S.1 vermeld is er op basis van het uitgevoerde hydrologisch onderzoek en de toegepaste kaarten en berekeningen geen aanleiding om kwelstromen te verwachten op de omliggende gronden of andere factoren die hier effect zouden kunnen hebben. Het MER beschrijft dat de nieuwe inrichting waarschijnlijk een licht positief effect heeft op de huidige kweloverlast in de betreffende laaggelegen agrarische percelen. Door de maaiveldverlaging wordt het maaiveld binnen het natuurgebied lokaal lager dan het maaiveld van de omliggende agrarische percelen. Hierdoor concentreert de diepe kwelstroom zich meer binnen het natuurgebied. De kweloverlast op de omliggende gronden zal in principe afnemen.	Nee
AK.2	In de huidige situatie heb ik al veel last van vernatting als gevolg van de maatregelen tijdens de Landinrichting.	Zie AC.1 .	Nee
AK.3	Verhoging van het waterpeil als gevolg van de plannen betekent dat mijn percelen nog veel natter worden. In het groeiseizoen kan ik de gronden veel later bewerken. De jaarlijkse opbrengsten van de grond zullen minder zijn.	Zie S.2 .	Nee
AK.4	Voor de gederfde opbrengsten wil ik in overleg over een jaarlijkse vergoeding conform de LTO-normen.	Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Voor het verhalen van schade heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	Nee

AK.5	Om de vernatting te verminderen zullen op mijn gronden gedempte sloten weer geopend moeten worden en moet drainage aangelegd worden.	Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn in gesprek om te bekijken of een oplossing kan worden gevonden voor de natschade die in de Landinrichting Rijssen is ontstaan. Een mogelijkheid is dat de schade teniet wordt gedaan door het nemen van mitigerende maatregelen. Voor eventuele vernatting als gevolg van dit PIP geldt dat aanwonenden en grondeigenaren de mogelijkheid krijgen om op hun grond een peilbuis te laten plaatsen. Hiermee wordt de huidige grondwatersituatie in kaart gebracht. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de maatregelen om eventuele effecten van de maatregelen te monitoren. Nadat er een nadere uitwerking van de mitigerende maatregelen heeft plaatsgevonden en duidelijk is over welke maten, omvang en kosten het gaat, zullen de gemaakte afspraken met de betreffende grondeigenaar schriftelijk worden vastgelegd.	Nee
AK.6	Het PIP bevat de hele Zunasche Heide van ca. 130 ha. De hydrologische berekeningen zijn enkel de eenvoudige modelberekeningen die gebaseerd zijn op het gebied van ca. 14 ha nabij de Schoneveldsdijk waar natte natuur wordt aangelegd. Het is niet duidelijk hoe het hydrologische model eruit ziet voor het volledige gebied. Het is niet duidelijk wat de uitwerking is op mijn gronden ten oosten/zuidoosten van de Zunasche Heide. Het PIP en het MER gaan alleen in op de 14 ha aan de Schoneveldsdijk en niet op het hele gebied. Dit geeft geen waarheidsgetrouw beeld.	Zie S.1 en S.2 .	Nee
AK.7	De inrichting van het middengebied tijdens de Landinrichting in 2013 had een veel grotere uitwerking qua inrichting en afgraving dan destijds op de kaart was aangegeven. De toenmalige hydrologische berekeningen zijn niet in overeenstemming met de daadwerkelijk uitgevoerde, huidige situatie.	Zie AE.2 .	Nee
AK.8	Hoe kan het dat er in het inrichtingsplan geen berekeningen zijn uitgevoerd met de effecten op de omringende landbouwgrond?	Er is hydrologisch onderzoek uitgevoerd, zie S.1 .	Nee

AK.9	In de plannen staat dat er een verhoging van de grondwaterstand wordt gerealiseerd en dat dit ook invloed heeft op de rest van het plangebied. Het PIP zou moeten beschrijven wat die verhoging voor gevolgen heeft voor mijn aangrenzende percelen. Er moet rekening gehouden worden met kwelstromen die ontstaan buiten het plangebied op de aangrenzende gronden.	Zie AG.5 .	Nee
AK.10	Het werken met een eenvoudig hydrologisch model is niet betrouwbaar en twijfelachtig omdat het gebied diverse sterke kwelstromen kent.	Zie AG.6 .	Nee
AK.11	Ik ga samen met eigenaren van aangrenzende percelen een hydroloog inschakelen om de plannen nader te bekijken en de gevolgen voor de aangrenzende percelen in kaart te brengen. De zienswijzentermijn is hier te kort voor. Ik wil dit graag op een later tijdstip verder toelichten en inbrengen in de procedure.	In 2018 heeft een hydroloog van bureau Tauw bij uw geïnterviewd welke specifieke - financieel proportionele - mogelijkheden er zijn om natschade tegen te gaan. Deze bevindingen zullen nader worden uitgewerkt door een ander bureau. Het gaat dan om zaken als dimensionering en het bepalen van te gebruiken materialen. U wordt hiervoor individueel benaderd. Op deze manier proberen we met u tot een (maatwerk)oplossing te komen. Inmiddels hebben wij van uw adviseur begrepen dat door bovenstaande acties u geen second opinion meer zult aanvragen.	Nee
AK.12	In het PIP staat dat er peilbuizen worden geplaatst buiten het plangebied. Dit wordt niet concreet beschreven en berekeningen voor de situering van de peilbuizen ontbreken. Het plan geeft geen goed beeld van het gebied. De uitgangspunten ten aanzien van de peilen van de grondwaterstanden zijn onduidelijk.	Zie T.4 .	

AL.	Afspraken		
AL.1	Het PIP bevat geen concrete zaken waarop ik als aangrenzend agrarisch ondernemer met aan het plangebied grenzende gronden op kan terug vallen. In het PIP staat dat er met de eigenaren van omliggende gronden afspraken zijn gemaakt. Er zijn enkele besprekingen geweest die (nog) niet hebben geleid tot maatregelen of uitgangspunten.	Zie U.1.	Nee
AL.2	Eigenaren van de aan het plangebied grenzende gronden hebben hun zorgen en standpunten kenbaar gemaakt. Daar is van uw zijde geen enkele reactie op gekomen. Dit is geen goed overleg.	Zie AH.2.	Nee
AM.	Buffer tussen natuur- en landbouwgebied		
AM.1	Er is geen bufferzone aanwezig tussen het natuurgebied en de aangrenzende landbouwgronden. In het PIP ontbreekt het aan een goede aansluiting op de omgeving in de vorm van een overgangszone, met name aan de (zuid)oostelijke zijde van de Zunasche Heide.	Zie V.1.	Nee
AM.2	De overgangszone moet waarborgen dat de agrarische ondernemingen hun huidige bedrijfsvoering ongestoord kunnen voortzetten.	Zie V.2.	Nee
AM.3	De huidige hydrologisch merkbare effecten van het reeds aangelegde middengebied zijn fors en groter dan verwacht. In het PIP moet beschreven staan hoe dit opgelost kan/gaat worden.	Zie AI.3.	Nee
AN.	Overig		
AN.1	Er ontbreekt een landbouweffectrapportage waarbij expliciet aandacht wordt besteed aan de waterkwaliteit, -kwantiteit en kwelstromen van gehele plangebied ter grootte van 130 ha.	Zie W.2.	Nee

AN.2	In het PIP staat niets over de gevolgen voor de agrarische bedrijven van onkruid, dierziekten, en wildoverlast (onder andere van ganzen).	Zie W.3 .	Nee
AN.3	Ik wil in aanmerking komen voor de vergoeding van kosten die ik voor dit plan maak.	Zie W.4 .	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 12			
AO.	Hydrologie		
AO.1	Het PIP bevat de hele Zunasche Heide van ca. 130 ha. Het bevat alleen eenvoudige hydrologische berekeningen voor het om te vormen gebied van ca. 14 ha nabij de Schoneveldsdijk. Het is niet duidelijk hoe het hydrologische model eruit ziet voor het volledige gebied. Het is niet duidelijk wat de uitwerking is op onze gronden ten oosten/zuidoosten van de Zunasche Heide. Het PIP en het MER gaan alleen in op de 14 ha aan de Schoneveldsdijk en niet op het hele gebied. Dit geeft geen betrouwbaar beeld.	Zie S.1 en S.2 .	Nee
AO.2	De inrichting van het middengebiet tijdens de Landinrichting in 2013 had een veel grotere uitwerking qua inrichting en afgraving dan destijds op de kaart was aangegeven. De toenmalige hydrologische berekeningen zijn niet in overeenstemming met de daadwerkelijk uitgevoerde, huidige situatie.	Zie AE.2 .	Nee
AO.3	Hoe kan het dat er in het inrichtingsplan geen berekeningen voor het gehele plangebied met de uitwerking op de omringende landbouwgrond zijn uitgevoerd?	Er is hydrologisch onderzoek uitgevoerd, zie S.1 .	Nee
AO.4	Het gevolg van het plan is dat wij later in het voorjaar op het land kunnen en er	Zie S.2 .	Nee

	spoorvorming ontstaat. Het is maar de vraag of de laatste snede er af te halen is.		
AO.5	In de plannen staat dat er een verhoging van de grondwaterstand wordt gerealiseerd en dat dit ook invloed heeft op de rest van het plangebied. Het PIP zou moeten beschrijven wat die verhoging voor gevolgen heeft voor onze aangrenzende percelen. Er moet rekening gehouden worden met kwelstromen die ontstaan buiten het plangebied op de aangrenzende gronden.	Zie AG.5.	Nee
AO.6	Het werken met een eenvoudig hydrologisch model is niet betrouwbaar en twijfelachtig omdat het gebied diverse sterke kwelstromen kent.	Zie AG.6.	Nee
AO.7	Wij zijn plans een hydroloog in te schakelen om de plannen te beoordelen en de gevolgen voor onze percelen in kaart te brengen. De zienswijzentermijn is te kort om tot een gedegen beoordeling te komen. Wij willen dit graag op een later tijdstip verder toelichten en inbrengen in de procedure.	Zie AK.11.	Nee
AO.8	Er zijn peilbuizen geplaatst buiten het plangebied. Dit wordt niet concreet beschreven en berekeningen voor de situering van de peilbuizen ontbreken. De peilbuizen moeten een goed beeld van het gebied geven. Het is niet duidelijk wat er met de data gebeurt. De uitgangspunten ten aanzien van de peilen van de grondwaterstanden zijn onduidelijk.	Zie I.4.	
AO.6	Het lijkt er op dat wij moeten bewijzen dat het natter wordt terwijl jullie de grondwaterstand omhoog brengen. Ik voel mij net een boer in het gaswinningsgebied in Groningen.	Zie S.2.	Nee

AO.7	Dat er geen peilbuizen zijn geplaatst werkt meer in ons nadeel dan in jullie voordeel.	Zie T.3.	Nee
AP.	Afspraken		
AP.1	Er zijn geen concrete afspraken vastgelegd waarop de omringende landeigenaren op terug kunnen vallen. In het PIP staat dat er met de eigenaren van omliggende gronden afspraken zijn gemaakt. Er zijn enkele inventariserende besprekingen geweest die (nog) niet hebben geleid tot maatregelen of uitgangspunten.	Zie U.1.	Nee
AP.2	We hebben onze zorgen en standpunten kenbaar gemaakt maar daar is geen enkele reactie op gekomen. Dit is geen goed overleg. Dit is onbehoorlijk bestuur waarbij niet de juiste stappen in de procedures zijn gezet.	Zie AH.2.	Nee
AQ.	Buffer tussen natuur- en landbouwgebied		
AQ.1	Er is geen bufferzone aanwezig tussen het natuurgebied en de aangrenzende landbouwgronden. In het PIP ontbreekt het aan een goede aansluiting op de omgeving in de vorm van een overgangszone, met name aan de (zuid)oostelijke zijde van de Zunasche Heide.	Zie V.1.	Nee
AQ.2	De overgangszone moet waarborgen dat de agrarische ondernemingen hun huidige bedrijfsvoering ongestoord kunnen voortzetten.	Zie V.2.	Nee
AQ.3	De huidige hydrologisch merkbare effecten van het reeds aangelegde middengebied zijn fors en groter dan verwacht. In het PIP moet beschreven staan hoe dit opgelost kan worden.	Zie AI.3.	Nee

AR.	Overig		
AR.1	Er ontbreekt een landbouweffectrapportage waarbij expliciet aandacht wordt besteed aan de waterkwaliteit, -kwantiteit en kwelstromen van gehele plangebied ter grootte van 130 ha.	Zie W.2.	Nee
AR.2	In het PIP staat niets over de gevolgen voor de agrarische bedrijven van onkruid, dierziekten, insecten en wildoverlast (onder andere van ganzen).	Zie W.3.	Nee
AR.3	Ik wil een onkostenvergoeding voor de kosten die ik voor deze zienswijze en het inhuren van deskundigen maak.	Zie W.4.	Nee
Nr.	Zienswijze	Reactie	Aanpassing PIP/MER
Indiener 13			
AS.	Verhoging waterstand		
AS.1	Alhoewel er geen concrete ingrepen in het grond- en oppervlaktewater zijn voorzien, zijn wij bang voor een verhoging van de grondwaterstand ter plaatse van ons perceel.	Zie S.2 en AC.4.	Nee
AS.2	Er kan niet met 100% zekerheid uitgesloten worden dat de grondwaterstand hoger wordt. Om te kunnen monitoren of er effect is op de grondwaterstand, is in december 2017 een peilbuis geplaatst. In verband met de nieuwbouw van onze woning willen wij vooraf 100% zekerheid over een eventuele verhoging van de grondwaterstand.	In het kader van de te nemen maatregelen rond de Zunasche Heide vinden alleen hydrologische ingrepen plaats in het deelgebied ten zuidoosten van de Zunasche Heide. Vanuit de hydrologische aanpassingen is berekend wat de effecten op het omliggende gebied zijn. Er is een kans op een iets hogere grondwaterstand op de omliggende gronden. Dit is naar verwachting minder dan 5 cm. De effecten zijn dan ook minimaal en leiden niet tot beperkingen voor landbouwkundig gebruik. Uw perceel bevindt zich op geruime afstand van het zuidoostelijke deelgebied. Daarom is geen vernatting van uw perceel te verwachten als gevolg van de inrichtingsmaatregelen. Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Op uw erf staat een peilbuis om de huidige grondwatersituatie in kaart te brengen. Deze meting wordt doorgezet tot na uitvoering van de maatregelen om eventuele effecten van de maatregelen te monitoren. Voor het verhalen van schade heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht. Zie verder T.4.	Nee

AS.3	Wij verzoeken de provincie Overijssel na te denken over het nemen van eventuele maatregelen ter plaatse om een verhoging van de grondwaterstand te voorkomen en hierover met ons nader in overleg te gaan.	Zie V.3 .	Nee
AS.4	Een eventuele vernatting van omliggende percelen zal een negatief effect hebben op ons woongenot door het voorkomen van ongedierte en ongewenste insecten.	Zie AC.6 .	Nee
AT. Creëren openheid			
AT.1	Door het verwijderen van de houtopstanden en singels tussen de Blokkendijk en Ligtenbergerweg ontstaat een grote, open vlakte waar de wind vrij spel heeft. Midden op deze vlakte staat onze huidige woning en is ook de nieuwe woning voorzien.	Tijdens het Landschapsatelier is in overleg met de omwonenden een landschapsschets voor de Zunasche Heide vormgegeven. Er is aandacht geweest voor de gevolgen voor het woongenot. Daarbij zijn zoveel mogelijk suggesties verwerkt, voor zover deze geen afbreuk doen aan de natuurdoelstellingen. In uw geval is al een singel om uw percelen opgenomen om aan uw wensen tegemoet te komen, namelijk het breken van de wind van het open gebied. De landschapsschets zal in de uitvoeringsfase nader uitgewerkt worden in een landschapsplan. Omdat dit een fase in het vervolgtraject betreft, is dit geen onderdeel van het PIP. De nadere uitwerking van de landschappelijke maatregelen nabij woningen vindt plaats in overleg met de betreffende bewoners. Dat betekent dat er nog maatwerk mogelijk is, passend bij de na te streven natuurdoelen.	Nee
AT.2	Wij verzoeken om een deel van de houtopstanden en singels te laten staan. Zo ontstaan natuurlijke windbrekers, zonder dat dit een negatief effect heeft op de voorkomende soorten en het natuurlijke profiel van de omgeving. Wij willen op de hoogte gehouden worden van het verdere verloop van de procedure en willen in overleg over de te nemen maatregelen.	Zie AT.1 .	Nee

AU.	Kosten en schade		
AU.1	In de aanvraag omgevingsvergunning voor de nieuwbouw van onze woning en bijgebouwen hebben wij rekening gehouden met een eventuele verhoging van de grondwaterstand en de openheid van de omliggende ruimte. De doorgevoerde maatregelen zijn kostenverhogend geweest voor het bouwplan. Wij stellen de provincie Overijssel aansprakelijk voor de extra kosten van circa € 50.000.	Provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen zijn in gesprek om te bekijken of een oplossing kan worden gevonden voor de natschade die in de Landinrichting Rijssen is ontstaan. Voor het bepalen van de schade als gevolg van het PIP is de huidige situatie het vertrekpunt. Dat is dus de situatie na uitvoering van de landinrichting. Effecten en schade als gevolg van de landinrichting staan los van het voorliggende PIP. Zoals bij AS.2 vermeld blijkt uit het hydrologisch onderzoek dat de verwachte effecten op de grondwaterstand marginaal zijn. Uw woning bevindt zich op geruime afstand van het gebied dat vernat wordt. Indien u op eigen initiatief maatregelen neemt, komt dit voor uw eigen rekening. Dat neemt niet weg dat, indien er sprake zou zijn van natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen, deze vergoed zal worden.	Nee
AU.2	Wij behouden ons het recht voor om na vaststelling van het PIP een planschadeclaim in te dienen.	Uitgangspunt is dat onder alle omstandigheden de daadwerkelijke natschade als gevolg van de Natura 2000-maatregelen vergoed zal worden. Voor het verhalen van schade, zoals planschade, heeft de provincie Overijssel een schadeloket ingericht.	Nee
AU.3	Wij willen in overleg over de vergoeding van de kosten.	Zie AU.1.	Nee

3 Colofon

Deze Nota van Antwoord is opgesteld door de provincie Overijssel en Staatsbosbeheer (bestuurlijk trekker), in afstemming met:

- Gemeente Hellendoorn
- Gemeente Rijssen-Holten
- Gemeente Wierden

In samenwerking met:

- LTO-Noord
- Natuurmonumenten
- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Waterschap Vechtstromen

Uitgave: provincie Overijssel

Datum: 4 december 2018

IDN-IMRO:

NL.IMRO.9923.ipSallHeuvelrug-va01

Inlichtingen bij

Contactpersoon:

Iris Wolters

Telefoon:

038 499 9226

Email:

natura2000pip@overijssel.nl

Onder vermelding van:

PIP Sallandse Heuvelrug

Kijk ook op: www.overijssel.nl/natura2000procedures

Adresgegevens

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

www.overijssel.nl

postbus@overijssel.nl